

Research Paper

Enhancing the Capacity of Policy Boards in Utilizing Policy Advisory Organizations: A Case Study of the Iran's Cabinet Office

*Matin Ameri Golestan¹, Ali Abdollahi-Nasab², Mohammad Hosain Shojaei, Meysam Narimani

1. Researcher, Ph.D., Technology Studies Institute, Tehran, Iran.

2. Assistant Professor, International Science and Technology Studies and Cooperation Department, Technology Studies Institute, Tehran, Iran.

3. Assistant Professor, Innovation Policy and Foresight Department, Technology Studies Institute, Tehran, Iran.

4. Associate Professor, Technology Studies Institute, Tehran, Iran.

Use your device to scan and read the article online

Citation: Ameri Golestan.M, Abdollahi-Nasab.A, Shojaei.M, Narimani.M (2025). [Enhancing the Capacity of Policy Boards in Utilizing Policy Advisory Organizations: A Case Study of the Iran's Cabinet Office (Persian)]. *Journal Strategic Studies of Public Policy*, 14(53), 82-109. <https://doi.org/10.22034/sspp.2025.2021681.3549>

<https://doi.org/10.22034/sspp.2025.2021681.3549>

Received: 30 Jan 2024

Accepted: 21 Dec 2024

Available Online: 18 Mar 2025

Keywords:

Policy Boards, council-based policymaking institutions, Cabinet Office, Policy Advisory, Evidence Based Policy Making, Open Policy Making

ABSTRACT

In recent years, governments have increasingly collaborated with independent policy consulting organizations to enhance efficiency, achieve cost savings, reduce bureaucratic resistance, and leverage external expertise. However, certain legal, financial, and operational constraints have hindered the optimal utilization of these organizations within Iran's decision-making system. Considering the pivotal role of the Cabinet Office (Heiat-e-Dowlat) in national policy formulation, this research aims to provide practical solutions for maximizing its use of consulting capacities to improve policy decisions. Data was collected through in-depth expert interviews and expert panel sessions conducted between July and December 2023. Employing a structural-functional analysis, the study evaluates the current state of the Cabinet Office's relationship with consulting entities. Following an analysis of strengths and weaknesses in key structural and functional components, three alternative propositions are proposed and elaborated to enhance the Cabinet Office's engagement with policy consulting organizations: (1) maintaining the status quo, (2) implementing moderate reforms, and (3) undertaking fundamental transformation. Each proposition outlines the role of the Cabinet Office, the communication approach, necessary structural and functional changes, associated advantages and challenges, and relevant policy implications. These propositions assist decision-makers in analyzing various situations and policy options, enabling policymakers to select a suitable path based on strategic priorities and available resources.

* Corresponding Author:

Matin Ameri Golestan

Address: Technology Studies Institute, Tehran, Iran.

E-mail: matin_ameri@atu.ac.ir

مقاله پژوهشی

ارتقای ظرفیت‌های سیاست‌گذاری شورایی در بهره‌مندی از سازمان‌های مشاوره سیاستی: مطالعه موردی دفتر هیئت‌دولت ایران

*متین عامری گلستان^۱، علی عبدالهی نسب^۲، سیدمحمدحسین شجاعی^۳، میثم نریمانی^۴

۱. پژوهشگر، دکترای مدیریت دولتی، پژوهشکده مطالعات فناوری، تهران، ایران.

۲. استادیار، گروه مطالعات و همکاری‌های بین‌المللی علم و فناوری، پژوهشکده مطالعات فناوری، تهران، ایران.

۳. استادیار، گروه سیاست نوآوری و آینده‌نگاری، پژوهشکده مطالعات فناوری، تهران، ایران.

۴. دانشیار، پژوهشکده مطالعات فناوری، تهران، ایران.

چکیده

در سال‌های اخیر دولت‌ها با هدف افزایش کارآمدی، صرفه‌جویی اقتصادی، کاهش مقاومت‌های بوروکراتیک و/یا بهره‌گیری از ظرفیت‌های تخصصی بیرونی، به همکاری با سازمان‌های مستقل مشاوره سیاستی روی آورده‌اند؛ اما برخی محدودیت‌های قانونی، مالی و اجرایی مانع استفاده بهینه از ظرفیت این سازمان‌ها در نظام تصمیم‌گیری کشور شده است. با توجه اهمیت نقش دفتر هیئت‌دولت در نظام تصمیم‌گیری کشور، پژوهش حاضر با هدف ارائه راهکارهای عملی برای بهره‌برداری بیشتر دفتر هیئت‌دولت از ظرفیت‌های مشاوره‌ای در راستای ارتقای تصمیم‌گیری‌های سیاستی انجام شده است. داده‌ها در مرحله اول از طریق مصاحبه‌های عمیق با خبرگان و در مرحله دوم از طریق نشست‌های خبرگانی در بازه زمانی تیرماه تا دی‌ماه ۱۴۰۲ گردآوری شده‌اند. این مطالعه با استفاده از روش تحلیل ساختاری-کارکردی به ارزیابی وضعیت کنونی دفتر هیئت‌دولت در ارتباط با نهادهای مشاوره‌ای پرداخته است و پس از تحلیل نقاط ضعف و قوت در هر یک از مؤلفه‌های کلیدی کارکرد و ساختار، سه گزاره بدیل (۱) حفظ وضعیت فعلی، (۲) اصلاحات نسبی و (۳) تحول بنیادین در ساختار و کارکردها را برای ارتقای ارتباط دفتر هیئت‌دولت با سازمان‌های مشاوره سیاستی پیشنهاد و تشریح می‌کند. در هر گزاره نقش دفتر هیئت‌دولت، رویکرد ارتباطی، تحولات ساختاری و کارکردی لازم، مزایا و چالش‌ها و دلالت‌های سیاستی آن بیان شده است. این گزاره‌ها در تحلیل وضعیت‌ها و گزینه‌های سیاستی مختلف به تصمیم‌گیران کمک می‌کند و سیاست‌گذاران می‌توانند بسته به اولویت‌های راهبردی و منابع موجود، یکی از این گزینه‌ها را به‌عنوان مسیر آینده برگزینند.

تاریخ دریافت: ۱۰ بهمن ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۰۱ دی ۱۴۰۲

تاریخ انتشار: ۲۸ اسفند ۱۴۰۳

کلیدواژه‌ها:

نهادهای سیاست‌گذاری
شورایی، دفتر هیئت‌دولت،
سازمان‌های مشاوره
سیاستی، سیاست‌گذاری
مبتنی بر شواهد،
سیاست‌گذاری باز

* نویسنده مسئول:

متین عامری گلستان

نشانی: پژوهشکده مطالعات فناوری، تهران، ایران.

رایانامه: matin_ameri@atu.ac.ir

مقدمه

یکی از ارکان اساسی نظام تصمیم‌گیری و حکمرانی در جمهوری اسلامی ایران، شوراهای عالی هستند (عبدالحسین‌زاده، ۱۳۹۹) که با کارکردهای متنوع، اثرگذاری‌های گسترده بر تصمیم‌ها و سیاست‌های مختلف بخشی و فرابخشی دارند (نریمانی، خواجه‌نائینی و صاحبکار، ۱۴۰۳). اهمیت آنها به گونه‌ای است که در بخش‌های مختلف حاکمیت، از قوه مجریه و مقننه گرفته تا نهادهای خاص، شاهد ایجاد این شوراها بوده‌ایم (اصلانی، سهراب‌لو، ۱۳۹۴). این شوراها با توجه به اثرگذاری بالایی که در سیاست‌گذاری عمومی دارند، نیازمند مشاوره‌های سیاستی و تخصصی مبتنی بر پژوهش‌های جامع هستند که بتوانند متناسب با تحولات محیط اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فناورانه، ارزیابی عمیق و همه‌جانبه از گزینه‌های تصمیم داشته باشند و با سیاست‌گذاری مبتنی بر یافته‌های علمی، اثربخشی سیاست‌ها را ارتقاء دهند. با این حال، ضعف عمده این نهادها در فرایند تصمیم‌گیری، عدم توان جذب نتایج پژوهش‌های کاربردی، اتکاء بر دبیرخانه شورا و نقص در دریافت دانش مورد نیاز از سازمان‌های مشاوره سیاستی است که به دلایل مختلف نظیر محدودیت‌های قانونی، مالی و اجرایی رخ می‌هد.

دفتر هیئت‌دولت، یکی از مهم‌ترین و اثرگذارترین نهادهای سیاست‌گذار شورایی در کشور است که به‌عنوان نهاد مرکزی دولت، نقش هماهنگی و نظارت بر اجرای سیاست‌ها را ایفا می‌کند و وظیفه تصویب آیین‌نامه‌ها، مقررات و دستورالعمل‌های اجرایی را بر عهده دارد. همچنین انتظار می‌رود دفتر هیئت‌دولت، متناسب با چالش‌های نوظهور و تحولات محیطی، ارزیابی جامعی از گزینه‌های راهبردی داشته باشد و تصمیم‌گیری بهینه و مؤثر در ارتباط با این تحولات را در دستور کار خود قرار دهد.

در دو دهه اخیر، دولت‌ها به‌طور فزاینده‌ای برای ارائه خدمات عمومی به سازمان‌های مستقل از ساختارهای دولتی، از جمله سازمان‌های مشاوره سیاست‌گذاری، روی آورده‌اند. این روند به دلایل مختلفی رخ داده است: سیاست‌های جهانی اصلاح حکمرانی که از سازمان‌های دولتی کوچک‌تر و خصوصی‌سازی حمایت می‌کنند؛ مزایای اقتصادی مانند صرفه مقیاس و کاهش هزینه‌های ناشی از برون‌سپاری؛ تمایل به ورزیدن مقاومت بوروکراتیک در برابر شیوه‌ها و ابزارهای جدید و همچنین باور به این که بازیگران غیردولتی ظرفیت‌ها و مهارت‌هایی دارند که ممکن است کارکنان بخش دولتی نداشته باشند. این سازمان‌ها، فراتر از تحلیل داده‌های موجود عمل می‌کنند؛ آن‌ها اطلاعات مربوط به مسائل سیاستی را گردآوری و ترکیب می‌کنند و نقش میانجی دانش را ایفا می‌کنند. علاوه بر این، به دلیل دسترسی به دانش و تخصص عمیق‌تر و حتی تجربه قبلی در موقعیت‌های مشابه، این سازمان‌ها می‌توانند راهکارهایی ارائه دهند که به سیاست‌های کارآمدتر، مؤثرتر و پایدارتر منجر شود (بل و اسکات، ۲۰۲۰). از این رو، نظام‌های سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری دولتی، برای اخذ تصمیمات پایدار، نیازمند برقراری ارتباط با سازمان‌های مشاوره سیاستی هستند. برقراری ارتباط بین نظام سیاست‌گذاری و سازمان‌های مشاوره سیاستی، ضمن اینکه مستلزم افزایش توانایی و ظرفیت سازمان‌های مشاوره سیاستی در تولید دانش کاربردی و اثربخش است، نیازمند وجود ظرفیت جذب و توان کاربست این نتایج در نظام تصمیم‌گیری نیز می‌باشد.

1. Bell & Scott

نخبگان برای بررسی و پیشبرد موضوعات مطروحه در دولت با هماهنگی با بنیاد ملی نخبگان ظرفیتی پیش‌بینی شده است (آیین‌نامه داخلی دولت، ۱۴۰۲). علاوه بر این، در بند پ ماده ۹۴ قانون برنامه هفتم پیشرفت کشور نیز بر ایجاد و استفاده از ظرفیت مراکز و مؤسسات سیاست‌پژوهشی، اندیشگاهی، مطالعات راهبردی و دانشکده‌ها و مدارس حکمرانی به‌منظور حل مسائل پیشرفت کشور تأکید شده است (برنامه هفتم پیشرفت، ۱۴۰۳). با این حال و علیرغم تمامی این تأکيدات، به نظر می‌رسد به دلایل متعدد استفاده از نظام مشاوره سیاستی در دفتر هیئت‌دولت، به‌عنوان یکی از نهادهای مهم تصمیم‌سازی کشور، نهادینه نشده است و با نقص‌هایی روبه‌روست.

پرداختن به این مسئله از این جهت اهمیت دارد که نظام تصمیم‌گیری دفتر هیئت‌دولت نقش مهمی در تعیین اولویت‌های سیاستی و هماهنگی در پاسخ به مسائل پیچیده و چندوجهی دارد. از این رو دفتر هیئت‌دولت هر اندازه بتواند مسیر نهادی و ساختاری برای تصمیم‌گیری مبتنی بر یافته‌های علمی و استفاده از سازمان‌های مشاوره سیاستی را تقویت کند، بهتر از عهده این مسئولیت برخوردار آید. اما روند تصمیم‌گیری فعلی در دفتر هیئت‌دولت به‌گونه‌ای است که اغلب با چالش‌هایی نظیر عدم وجود اطلاعات کافی و به‌موقع درباره مسائل پیچیده و همین‌طور پشتیبانی محدود مشاوره سیاستی مواجه است و یا امکان بهره‌برداری به‌موقع از آخرین یافته‌های علمی و مشاوره‌های تخصصی برای تحلیل جامع گزینه‌ها را ندارد.

دفتر هیئت‌دولت اگر در مواجهه با مسائل گوناگون و پیچیده محیطی نتواند تصمیم‌گیری‌های دقیق، همه‌جانبه و سریع داشته باشد، نمی‌تواند توقعات

در سایر کشورها دفتر هیئت‌دولت که با نام‌هایی نظیر «دفتر کابینه»، «دبیرخانه کل دولت» و «دفتر صدراعظم» شناخته می‌شوند، به‌عنوان نهادهای اجرایی کلیدی در هماهنگی میان دستگاه‌های دولتی، تنظیم سیاست‌های اجرایی و نظارت بر عملکرد وزرا عمل می‌کنند و بسته به نظام سیاسی کشورها، ساختار و وظایف متفاوتی دارند. این دفاتر علاوه بر وظایف اصلی خود، تهیه تحلیل‌ها و گزارش‌های سیاستی مرتبط با مسائل سیاسی و اقتصادی، تنظیم و مدیریت مذاکرات بین‌المللی، سازماندهی مسائل اداری، مدیریت مشارکت مردمی، رسیدگی به مسائل مرتبط با امنیت ملی، نظارت بر اجرای بودجه دولت و تخصیص منابع و تدوین و اجرای برنامه‌های اصلاحی را نیز بر عهده دارند (خواجانه‌نایی و همکاران، ۱۴۰۳). در ایران نیز انتظار می‌رود که دفتر هیئت‌دولت، بر اساس اختیارات مصرح در قانون اساسی^۲، در فرایند برنامه‌ریزی کشور نقش فعال‌تری ایفا نماید و بر موضوعات راهبردی و در دستور کارگذاری موضوعات اولویت‌دار تمرکز کند و جایگاه خود در فرایند برنامه‌ریزی کشور را احیا نماید (سلیم، نریمانی، بادامچی، جهرمی، ۲۰۲۴).

دفتر هیئت‌دولت در ایران برای اینکه بتواند چنین نقشی را ایفا نماید، لازم است از سازمان‌های مشاوره سیاستی کمک بگیرد. چنین ظرفیتی در آیین‌نامه داخلی دولت (تبصره بند د ماده ۲۴) نیز دیده شده است. بر اساس این تبصره، مراکز و مؤسسات پژوهشی وابسته به دستگاه‌های ذیل قوه مجریه مکلفند که در زمینه ارزیابی پیشنهادها ظرفیت پژوهشی و کارشناسی خود را در اختیار دفتر دولت قرار دهند. همچنین در این تبصره، جهت استفاده از

۲. بر طبق اصول ۱۳۴ و ۱۳۸ قانون اساسی، دفتر هیئت‌دولت از حق تدوین برنامه و تصویب آئین‌نامه‌ها برخوردار است.

مبانی نظری و مرور پژوهش‌های پیشین

از لحاظ نظری، ارتباط دولت با سازمان‌های مشاوره سیاستی با شبکه‌ای از مفاهیم در حوزه‌های دانشی علوم سیاسی، سیاست‌گذاری عمومی و مدیریت مرتبط است. از منظر تعامل و همکاری دولت با کنشگران و ذی‌نفعان مختلف - شامل سازمان‌های مشاور بیرونی - می‌توان به مطالعات حوزه «حکمرانی همکارانه»^۳ (ناباچی و امرسون، ۲۰۲۱) (ووترز، براندسن، کولیب، و ورشوئر^۴، ۲۰۲۱) (عامری گلستان و دیگران، ۱۴۰۲) رجوع کرد. بر اساس این پژوهش‌ها، تغییرات سریع محیط تصمیم‌گیری در کنار افزایش همزمان توزیع‌یافتگی دانش و درهم‌تنیدگی نهادی، نیاز به همکاری در سیاست‌گذاری را افزایش می‌دهد. از این رو، نظام حکمرانی نیازمند ترتیباتی است که در آن دولت به‌طور مستقیم و به شکلی رسمی، مشورتی و مبتنی بر اجماع، ذی‌نفعان غیردولتی را در فرآیند تصمیم‌گیری جمعی مشارکت دهد (کریس آنسل و گاش^۵، ۲۰۰۸). برای دستیابی به یک همکاری موفق این ترتیبات باید مبتنی بر مسئله‌محوری، تنوع کنشگران، اختیار و استقلال کافی برای بحث، تصمیم‌گیری و اقدام و یادگیری مشترک باشد (گاش^۶، ۲۰۲۲). از میان سایر نظریه‌های مطرح در این بخش می‌توان به «حکمرانی شبکه‌ای» برای تحلیل ارتباط متقابل و به‌هم‌پیوستگی کنشگران (کریستوفر آنسل و تورفینگ^۷، ۲۰۱۶)، «دموکراسی/حکمرانی مشارکتی»^۸ با تأکید بر حضور مستقیم

جامعه را برآورده ساخته و با تاخیر در تحقق اهداف ملی و توسعه اقتصادی و اجتماعی، کارآمدی و در نتیجه اعتماد عمومی را از دست خواهد داد. همچنین همکاری نزدیک دفاتر کابینه در دولت‌ها با سازمان‌های مشاوره سیاستی استفاده از رویکردها و راه‌حل‌های نوآورانه در حل چالش‌های پیچیده را تضمین می‌کند و می‌تواند به‌اختصاص تصمیمات آگاهانه‌تر بر اساس تحقیقات و تجزیه و تحلیل‌های دقیق کمک کند. برای دستیابی به این هدف لازم است علاوه بر شکل‌گیری سازمان‌های مشاوره سیاستی توانمند، دفتر هیئت‌دولت نیز توان جذب مشاوره‌های سیاستی، جهت استفاده در تصمیم‌گیری‌ها را توسعه داده و بهبود بخشد.

بنابر آنچه اشاره شد، مسئله اصلی در این مقاله ارتقاء ظرفیت دفتر هیئت‌دولت در جذب و بهره‌گیری از سازمان‌های مشاوره سیاستی است. این پژوهش از طریق تحلیل ساختاری-کارکردی، تحلیلی جامع از نقاط قوت و ضعف فعلی نظام تصمیم‌گیری دفتر هیئت‌دولت، ارائه می‌دهد و سپس گزاره‌های بدیل مناسب برای افزایش بهره‌مندی از سازمان‌های مشاوره سیاستی در روند تصمیم‌گیری دفتر هیئت‌دولت، را پیشنهاد می‌دهد. در بخش نخست مقاله، نقش کنونی دفتر هیئت‌دولت و محدودیت‌های آن در ایفای نقش‌های تحولی بررسی شده است. بخش دوم به تحلیل ساختاری-کارکردی اختصاص دارد که بر مبنای آن، نقاط قوت و ضعف دفتر هیئت‌دولت در ارتباط با نهادهای مشاوره‌ای شناسایی شده است. در نهایت، سه گزاره سیاستی (۱) حفظ وضعیت فعلی، (۲) اصلاحات نسبی و (۳) تحول بنیادین در ساختار و کارکردها برای ارتقای ارتباط دفتر هیئت‌دولت با سازمان‌های مشاوره سیاستی پیشنهاد و تشریح شده است.

3. Collaborative Governance

4. Nabatchi & Emerson

5. Voets, Brandsen, Koliba, & Verschuere

6. Chris Ansell & Gash

7. Gash

8. Christopher Ansell & Torfing

9. Participatory

سیاست‌گذاری مورد تأکید است (عباسی، قلی‌پور و هادی، ۱۳۹۷) (الیور، لورنک و اینور^{۱۹}، ۲۰۱۴). سوم، پژوهش‌هایی که به سازوکارهای ارتباط و همکاری دو نهاد دانش و سیاست می‌پردازند. این مطالعات عمدتاً به نقش سازمان‌هایی توجه دارند که قرار است در تعامل بین پژوهش و سیاست واسطه‌گری کنند و این تعامل را تسهیل نمایند. در پیشینه پژوهش این حوزه نام‌های مختلفی برای این سازمان‌ها ذکر شده است که می‌توان به سازمان‌های مرزی^{۲۰}، میانجی^{۲۱}، واسطه‌گر^{۲۲} و پل‌زننده^{۲۳} اشاره کرد (نوروزی و طباطباییان، ۱۳۹۴) (نیل، نیل و پروتزن^{۲۴}، ۲۰۲۲). برخی دیگر از پژوهش‌ها در این دسته نیز به فرایندها، الزامات و ملاحظات پاسخ‌دهی به نیازهای پژوهشی دولت پرداخته‌اند (کوتاری، مک لین، ادواردز، و هابز^{۲۵}، ۲۰۱۱) (ویلند، ساکس، مک کورمیک، هسوه، و اسنو^{۲۶}، ۲۰۲۱).

در مطالعه تطبیقی خواجه‌نائینی و همکاران (۱۴۰۳) ساختار و کارکرد دفاتر هیئت‌دولت در ۵۶ کشور بررسی و تحلیل شده است. این پژوهش نشان می‌دهد که دفاتر هیئت‌دولت به‌عنوان بازوی اجرایی مقامات عالی‌رتبه، مسئولیت‌هایی نظیر هماهنگی، نظارت و ارائه خدمات مشورتی را بر عهده دارند. ابزارهایی نظیر کمیته‌های کابینه و شمول ذینفعان در فرآیندهای تصمیم‌گیری، به‌طور غیرمستقیم می‌تواند نقش سازمان‌های مشاوره‌ای را در این فرآیند تقویت کند. هرچند در این مقاله مستقیماً

شهروندان در تصمیم‌گیری‌ها (برر، دوفور و مونتامبو^{۱۰}، ۲۰۱۶) (اسپیر^{۱۱}، ۲۰۱۲)، «حکمرانی/سیاست‌گذاری تعاملی ۱۲» برای توجه به برهم‌کنش کنشگران متنوع در برخورد با مسائل پیچیده اجتماعی (تورفینگ^{۱۲}، ۲۰۱۲)، و «دموکراسی تفویضی^{۱۴}» با تمرکز بر گفت‌وگو و مشورت به‌عنوان ابزار تصمیم‌گیری (رایف^{۱۵}، ۲۰۰۵) اشاره کرد.

از منظر تعامل نهاد علم و نهاد سیاست، می‌توان به پژوهش‌هایی که تلاش کرده‌اند به مسئله شکاف پژوهش-سیاست (یا دانش-عمل) پاسخ دهند، مراجعه کرد. در یک دسته‌بندی کلی، این پژوهش‌ها حول سه محور اصلی سامان یافته‌اند. نخست، پژوهش‌هایی که به موضوع تبادل دانش^{۱۶} پرداخته‌اند و تأکید آن‌ها بر سطوح و روش‌های مختلف تعامل در فرایند تبادل دانش بین نهادهای پژوهش و سیاست است. این تعاملات می‌تواند در یک طیف، از سطوح پایین و با روش انتقال دانش تا سطوح بالا و با روش هم‌سازی دانش تکامل یابد (ژانگ، فدر، وانگ و جنرگان^{۱۷}، ۲۰۲۲). در این دسته از مطالعات اغلب از زاویه پژوهش به ارتباط پژوهش و سیاست‌گذاری نگریسته می‌شود. دوم، پژوهش‌هایی که بر موضوع تصمیم‌گیری مبتنی بر شواهد^{۱۸} تمرکز دارند و اغلب از دریچه تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری به این تعامل می‌نگرند. در این مطالعات اهمیت استفاده از یافته‌های پژوهشی در نظام تصمیم‌گیری و نحوه اثرگذاری آن‌ها بر

10. Bherer, Dufour, & Montambeault

11. Speer

12. Interactive

13. Torfing

14. Deliberative

15. Ryfe

16. Knowledge Exchange

17. Zhang, Fedder, Wang, & Jennerjahn

18. Evidence Based Decision Making

19. Oliver, Lorenc, & Innvær

20. Boundary Organizations

21. Intermediaries

22. Broker

23. Bridger

24. Neal, Neal, & Brutzman

25. Kothari, MacLean, Edwards, & Hobbs

26. Weiland, Sachs, McCormick, Hsueh, & Snow

سیاست‌گذاری است (گابریل و پائولوس^{۳۰}، ۲۰۱۵). به‌طور خلاصه، استفاده از سازمان‌های مشاور سیاست‌گذاری در حکمرانی مشارکتی در چارچوب جامعه شبکه‌ای که در آن مدیران دولتی اهمیت همکاری و شبکه‌سازی را در دستیابی به اهداف سیاست تشخیص می‌دهند، اهمیت ویژه‌ای دارد؛ لیکن چنان‌که ووترز (۲۰۲۰) اشاره می‌کند، دولت برای همکاری با این سازمان‌ها به توانمندی‌ها و شایستگی‌هایی خاصی نیاز دارد (ووتس و همکاران، ۲۰۲۱).

در حالی که پژوهش‌های پیشین، به ابعاد متنوعی از ارتباط میان پژوهش و سیاست‌گذاری و نقش مشاوران سیاستی به‌عنوان تسهیل‌گر در تصمیم‌گیری پرداخته‌اند، مطالعه حاضر به جای تمرکز صرف بر نقش مشاوران سیاستی یا واسطه‌های دانش، بر نقش نهاد سیاست‌گذار در ایجاد ساختارهای پایدار و تعاملات منسجم میان نظام اندیشگاهی و نظام تصمیم‌گیری تمرکز کرده است. در این پژوهش سازوکارهایی برای برقراری ارتباط مؤثرتر میان دولت و نهادهای مشاوره‌ای پیشنهاد می‌شود. از این منظر، وجه تمایز این پژوهش، توجه به جایگاه نهادی سیاست‌گذار و بررسی الزامات و چارچوب‌های لازم برای تحقق این ارتباط در سطح ساختاری است. این رویکرد نه تنها درک عمیق‌تری از نحوه تعامل نظام سیاست‌گذاری با نهادهای دانشی ارائه می‌دهد، بلکه می‌تواند راهکارهایی عملی برای بهبود این تعامل در سطوح مختلف حکمرانی پیشنهاد کند.

مطالعات تطبیقی و تجربه سایر کشورها

بررسی تجربه سایر کشورها نیز نشان می‌دهد که با افزایش پیچیدگی مسائل، نقش مدیران دولتی و

به سازمان‌های مشاوره‌سیاستی اشاره نشده است، اما تأکید بر شفافیت عملکرد دفاتر هیئت‌دولت و شبکه‌سازی میان وزارتخانه‌ها به‌طور ضمنی نیاز به بهره‌گیری از این سازمان‌ها را نشان می‌دهد.

با توجه به این موارد، هرچند سازمان‌های مشاوره سیاستی را می‌توان یکی از کنشگران عرصه حکمرانی مشارکتی دانست، لیکن چنان‌که برخی پژوهش‌های اخیر اشاره می‌کنند، نقش و تأثیر مشاوره سیاستی همچنان موضوعی است که نیازمند مطالعه بیشتر است (بل و اسکات^{۲۷}، ۲۰۲۰) و مطالعات اندکی روی موضوع مشاوره بیرونی در قلمرو مشارکت عمومی در سیاست‌گذاری انجام شده است (لوین^{۲۸}، ۲۰۲۳). به اعتقاد بل و اسکات (۲۰۲۰) در شرایطی که موضوعات چندرشته‌ای مورد بحث باشد و مشارکت‌کنندگان تخصص و تجربه بیشتری در زمینه مسائل فنی دارند، نقش تسهیل‌کنندگی مشاوران اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. آنان همچنین -فراتر از نقش تسهیل‌گری- به نقش مشاوران سیاستی در نحوه توسعه گستره همکاری دولت با سایر کنشگران اشاره می‌کنند (بل و اسکات، ۲۰۲۰). مشاوران به‌عنوان بازیگران دانش خارجی شناخته می‌شوند که دانش، تخصص و تجربه را منتقل و مبادله می‌کنند (گانتز، هال و میلز، ۲۰۱۹). آرنابولدی (۲۰۱۳) نشان می‌دهد که چگونه مشاوران می‌توانند نقش‌های «مترجم»، «میانجی» و «کاوشرگر» را بر عهده بگیرند (آرنابولدی^{۲۹}، ۲۰۱۳). همچنین بر اساس مطالعه گابریل و پالس (۲۰۱۵) یکی از نقش‌هایی که مشاوران بیرونی ممکن است ایفا کنند، تسهیل‌کنندگی در طول جلسات

27. Bell & Scott

28. Levin

29. Arnaboldi

30. Gabriel & Paulus

اعتماد عمومی به میزان ۷۸٪، رتبه اول اعتماد مردم به دولت را کسب کرد. پنج اصل برقراری دولت باز در نیوزلند عبارت بودند از: گسترش پانل مشاور برای افزایش مشارکت جامعه مدنی؛ اصلاح قوانین انتشار اطلاعات و داده‌های باز در زمینه مخارج اجتماعی، محیط زیست و بودجه؛ توسعه استانداردهای مشاوره عمومی در خصوص نوآوری‌های سیاسی؛ تعهدات مبارزه با فساد؛ و ارتقای آموزش شهروندی برای افزایش مشارکت دموکراتیک (کمیسیون^{۳۳}، ۲۰۱۶).

پروژه وی‌تایوان^{۳۴} در کشور تایوان نیز نمونه موفق دیگری از اجرای سیاست‌گذاری باز است که به‌صورت یک پلتفرم دولت باز، رویکرد نوآورانه‌ای برای مشارکت شهروندان در سیاست‌گذاری دارد. این پروژه در سال ۲۰۱۵ راه‌اندازی شد و شهروندان می‌توانند در آن از طریق پیشنهاد، اظهارنظر و رأی‌گیری در مورد مسائل در روند سیاست‌گذاری شرکت کرده و بازخورد خود را به سازمان‌های دولتی ارائه دهند. فرایند وی‌تایوان به صورت یک فرآیند مشاوره آنلاین-آفلاین «هم‌اندیشی فشرده» یا هکاتون^{۳۵} برگزار می‌شود که وزارتخانه‌ها، نمایندگان منتخب، دانشمندان، کارشناسان، رهبران تجاری، سازمان‌های جامعه مدنی و شهروندان را گرد هم می‌آورد تا اجماع کنند و توصیه‌هایی برای قوانین ملی ارائه دهند. این پلتفرم یک بستر متن‌باز است که مقدمه‌ای بر دموکراسی شورایی می‌باشد و از سال ۲۰۱۵ در دولت‌های محلی، منطقه‌ای و ملی در تایوان پیاده‌سازی شده است. مبنای این الگوریتم، توانمندسازی شهروندان است و آن‌ها

سیاست‌مداران در تصمیم‌گیری‌ها بیشتر مورد سؤال و بررسی است و انتظار می‌رود فرایندهای سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری، مشارکتی‌تر و فراگیرتر باشند و بازیگران دیگر نیز در کنار سیاست‌مداران و مدیران دولتی به ایفای نقش بپردازند. با این حال، تجربه کشورهای مختلف نشان می‌دهد که انجام چنین بازآرایی آسان نیست و علیرغم لفاظی‌های حاکمیتی، تصمیم‌گیری و فرایندهای سیاست‌گذاری همچنان عمدتاً توسط مدیران دولتی و سیاست‌مداران، کنترل و طراحی می‌شود. اما برخی تجربیات کشورها را می‌توان به‌عنوان نمونه‌های موفق از تصمیم‌گیری‌های مشارکتی برشمرد. به‌طور مثال در برخی کشورهای منتخب اتحادیه اروپا، شوراهای اجتماعی^{۳۱} شکل گرفته‌اند که به‌عنوان راه‌حلی برای معمای مشارکت بیشتر ذی‌نفعان در تصمیم‌گیری، هم‌زمان با حفظ سرعت و کارایی فرایند تصمیم‌گیری و اخذ تصمیمات قابل اجرا، مطرح شده‌اند. شوراهای اجتماعی، نهادهای جمعی هستند که توسط مقامات محلی، منطقه‌ای یا ملی ایجاد می‌شوند و اعضای آن‌ها از گروه‌هایی با ویژگی خاص -مثلاً گروه‌های سنی یا فعالیت خاص یا دارای نیازمندی خاص (معلولان یا بیکاران)- انتخاب می‌شوند و علاوه بر آن شامل مقامات، متخصصان و نمایندگان سمن‌های مربوطه نیز می‌شوند. وظیفه این شوراها عمدتاً ارائه نظرات مشاوره‌ای و بازخوردها در حیطه تعیین‌شده به مقامات می‌باشد و نمونه‌های موفق آن در فنلاند و لهستان شکل گرفته است (پاولوسکا و رادزیک-ماروساک^{۳۲}، ۲۰۲۱).

از دیگر تجربیات موفق در سیاست‌گذاری باز می‌توان دولت نیوزلند را نام برد که از سال ۲۰۱۳ تلاش‌های مؤثری را جهت برقراری دولت باز انجام داد و با افزایش

33. Commission

34. vTaiwan

۳۵. Hackathon: رویدادی است که معمولاً چندین روز طول می‌کشد و در آن افراد برای حل یک مشکل یا شناسایی فرصت‌های جدید با هم همکاری می‌کنند.

31. Social Councils (SCs)

32. Pawłowska & Radzik-Maruszak

تصمیمات ادارات دولتی ایفا می‌کنند.^{۴۰} تصویر شماتیک ارتباط اداره علوم دولتی و مشاوران ارشد علمی با کابینه دولت بریتانیا در شکل ۱ قابل ملاحظه است.

سایر بررسی‌ها نشان می‌دهد که نهادهای دیگری نیز در فرایند تصمیم‌گیری کابینه در بریتانیا، علاوه بر نقش‌های مشاوران ارشد علمی و نهادهایی مانند شبکه‌های What Works و اداره علوم دولتی، به ایفای نقش می‌پردازند. نقش «مدیر ارشد غیراجرایی دولتی»^{۴۱} در کابینه دولت نقش دیگری است که از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این مدیران که در بدنه اجرایی کابینه حضور دارند، اما به صورت غیر اجرایی عمل می‌کنند، به‌عنوان رابط‌های مستقلی میان دولت و بخش‌های غیر دولتی، نظارت و مشاوره‌های استراتژیک به وزرا و دیگر مقامات ارشد دولتی ارائه می‌دهند. نقش آن‌ها در فرآیندهای تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری به‌ویژه در زمینه ارتقاء شفافیت و پاسخگویی و همچنین اطمینان از صحت و دقت تصمیمات برجسته است. این مدیران غیراجرایی با استفاده از تجربه و تخصص خود در بخش‌های مختلف صنعت و جامعه به تقویت نظارت عمومی و مشارکت سایر بخش‌ها در فرآیندهای حکمرانی کمک می‌کنند. آنها نقش مهمی در تقویت راهبردهای بلندمدت و سیاست‌های مبتنی بر شواهد ایفا کرده و به دولت کمک می‌کنند تا تصمیمات خود را با دقت بیشتری اتخاذ کند (خواجهنائینی و همکاران، ۱۴۰۳).

بررسی تصمیم‌گیری باز در دولت بریتانیا، نشان‌دهنده این است که مشاوره سیاستی در بخش‌های مختلف تصمیم‌گیری از شکل‌گیری

را قادر می‌سازد تا با رأی دادن، پیشنهاد دادن یا اظهارنظر بر فرآیندهای تصمیم‌گیری سیاسی تأثیر بگذارند (تسنگ^{۳۶}، ۲۰۲۲).

از کشورهای موفق دیگر در زمینه سیاست‌گذاری باز می‌توان بریتانیا را نام برد که با هدف افزایش شفافیت، پاسخگویی و مشارکت، حکمرانی باز را در دستور کار خود قرار داده است. سیاست‌گذاری باز در بریتانیا بخش‌ها و کارکردهای مختلفی را در بر می‌گیرد که برخی از مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از شبکه خط‌مشی آینده بریتانیا^{۳۷}، شبکه What Works، اداره علوم دولتی^{۳۸} بریتانیا و مشاوران ارشد علمی^{۳۹} دولت که نقش مهمی در پشتیبانی تصمیم در کابینه دولت ایفا می‌کنند. شبکه خط‌مشی آینده با ترویج تفکر بلندمدت، سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد و همکاری بین ذی‌نفعان نقش مهمی در شکل دادن به آینده بریتانیا دارد و هدف آن تأثیرگذاری بر تصمیمات سیاسی و کمک به توسعه سیاست‌هایی است که سازگار، نوآورانه و پاسخگو به چالش‌ها و فرصت‌های آینده است. شبکه What Works، با هدف کسب اطمینان از صرف هزینه و عملکرد خدمات عمومی بر مبنای بهترین شواهد موجود راه‌اندازی شد و سه کارکرد تولید، ترجمه و به‌کارگیری شواهد برای تصمیم‌گیری را بر عهده دارد. اداره علوم دولتی بریتانیا در زمینه کسب اطمینان از پشتیبانی سیاست‌های بلندمدت بر مبنای شواهد علمی موجود فعالیت می‌کند. مشاوران ارشد علمی در ادارات دولتی مستقر هستند و نقش مهمی در اطمینان از به‌کارگیری شواهد معتبر علمی در

36. Tseng

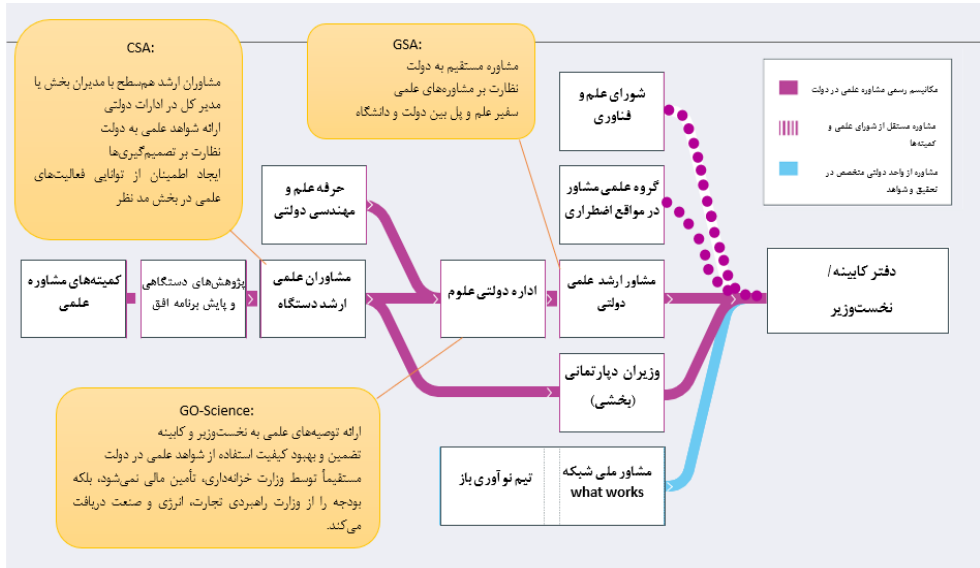
37. Future Policy Network

38. Government Office for Science

39. Chief Scientific Advisers

40. (GOV.UK., 2018a) (GOV.UK., 2018b).

41. Government Lead Non-Executive Director

شکل ۱: سازوکار ارتباط نخبگان، مشاوران و سازمان‌های مرتبط با دولت در بریتانیا (هاپکینز، ۲۰۲۱)

است. این پژوهش تلاش دارد با تحلیل جایگاه نهادی و الزامات ساختاری، رویکردی بومی برای ایجاد ارتباط پایدار میان دانش و سیاست ارائه کند. همچنین، با نگاهی به تجربیات جهانی از آن‌ها به‌عنوان الگویی برای طراحی مدل‌های بومی و عملیاتی استفاده می‌کند.

روش‌شناسی پژوهش

تمرکز این تحقیق بر افزایش ظرفیت دفتر هیئت‌دولت در بهره‌برداری از سازمان‌های مشاوره سیاستی است. از این رو، در گام اول وضعیت فعلی دفتر هیئت‌دولت مورد تحلیل قرار گرفت و به این منظور، ضمن بررسی سامانه‌ی داخلی دفتر هیئت‌دولت و مطالعه فرایندها و آیین‌نامه داخلی برای ارتباط با سازمان‌های مشاوره سیاستی، از طریق مصاحبه عمیق با خبرگان باسابقه دفتر هیئت‌دولت، داده‌های مربوط به وضعیت فعلی

در ادارات دولتی تا تصویب در کابینه دولت- به توسعه تصمیم‌گیری‌های مبتنی بر شواهد، نوآورانه و آینده‌نگرانه کمک می‌کند.

در جدول ۱ خلاصه‌ای از تجربیات سایر کشورها در موضوع برقراری ارتباط بین نظام تصمیم‌گیری و نظام اندیشگاهی و مشاوره‌ای ارائه شده است.

این جدول نشان می‌دهد که نظام تصمیم‌گیری کشورهای مختلف چگونه با بهره‌گیری از رویکردهای نوآورانه و سازوکارهای متنوع، تلاش کرده‌اند تا سیاست‌گذاری مشارکتی و مبتنی بر شواهد را ارتقا دهند. مطالعه حاضر، برخلاف تجربیات مذکور که عمدتاً به سازوکارهای مشارکتی، فناوری‌های نوین یا نقش مشاوران علمی تمرکز دارند، به بررسی نقش نهادی سیاست‌گذار در ایجاد تعاملات ساختاریافته میان نظام اندیشگاهی و نظام تصمیم‌گیری پرداخته

جدول ۱. خلاصه‌ای از تجربیات سایر کشورها (جمع‌بندی نویسندگان)

کشور/ پروژه	رویکرد اصلی	سازوکارهای کلیدی	دستاوردها/ویژگی‌ها	منبع
فنلاند و لهستان	تصمیم‌گیری مشارکتی	تشکیل شوراهای اجتماعی، متشکل از نمایندگان دولت، متخصصان و گروه‌های مدنی	تعادل میان مشارکت گسترده و کارایی در تصمیم‌گیری؛ نظرات مشاوره‌ای و بازخورد مستقیم به سیاست‌گذاران	Pawlowska & Radzik-Maruszak (2021)
نیوزلند	دولت باز	گسترش مشاوره عمومی، انتشار داده‌های باز، ارتقای آموزش شهروندی، تعهدات ضد فساد	افزایش اعتماد عمومی به ۷۸٪؛ رتبه اول در اعتماد به دولت؛ شفافیت و دسترسی گسترده به داده‌های دولتی	(Commission), (2016)
وی‌تایوان (تایوان)	سیاست‌گذاری باز مبتنی بر فناوری	پلتفرم دولت باز، فرآیند هم‌اندیشی فشرده (Hackathon) برای مشاوره و تصمیم‌سازی مشترک	مشارکت آنلاین-آفلاین شهروندان، اجماع‌سازی میان بازیگران مختلف، الگویی برای موکراسی شورایی	(Tseng), (2022)
بریتانیا	سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد	شبکه What Works، اداره علوم دولتی، حضور مشاوران ارشد علمی در ادارات دولتی، نقش مدیران ارشد غیراجرایی دولتی در کابینه	پشتیبانی علمی از سیاست‌ها، ترویج تفکر بلندمدت و استفاده از شواهد برای بهبود عملکرد خدمات عمومی، نظارت و مشاوره راهبردی در تصمیمات دولتی	(GOV.UK), (GOV.UK (2018a), (2018b) (خواجانه‌نائینی و همکاران، ۱۴۰۳)

تا آبان ۱۴۰۲ بوده است. در مرحله دوم، نشست خبرگان در بازه زمانی آذر تا دی ۱۴۰۲ برگزار شد تا داده‌های تکمیلی و بازخوردهای مرتبط با یافته‌های مرحله اول به دست آید.

در بخش مصاحبه، تمرکز سوالات مصاحبه بر شناسایی چالش‌های موجود و پیشنهاد راهکارهای عملیاتی بود و گردآوری داده از مصاحبه‌ها تا زمان رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. هر مصاحبه پس از دریافت، ضبط و پیاده‌سازی شد و سپس وارد مرحله کدگذاری گردید.

تحلیل داده‌ها: تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون در دو مرحله کدگذاری اولیه و محوری، در بازه زمانی دی تا بهمن ۱۴۰۲ صورت گرفت و در آن نتایج کدگذاری‌ها بر اساس مؤلفه‌های کلیدی مدل ساختاری-کارکردی دسته‌بندی شدند. انتخاب این

دفتر هیئت‌دولت در بهره‌برداری از سازمان‌های مشاوره سیاستی طی فرایند زیر گردآوری شد.

انتخاب مشارکت‌کنندگان: برای انجام مصاحبه، با چهارده نفر از اعضای باسابقه دفتر هیئت‌دولت، شامل دبیران فعلی و سابق کمیسیون‌های دفتر هیئت‌دولت، معاون امور دولت، رئیس و کارشناس باسابقه معاونت‌ها نظیر مطالعات کاربردی، قائم‌مقام سابق بنیاد ملی نخبگان، و مشاور امور دولت در دستگاه اجرایی مصاحبه شد. فهرست این افراد در جدول ۲ ارائه شده است.

جمع‌آوری داده‌ها: جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش طی دو مرحله انجام شد. در مرحله اول، اطلاعات اولیه از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با خبرگان، به مدت بیش از ۱۷ ساعت، گردآوری شد. قلمرو زمانی گردآوری این داده‌ها در بازه زمانی تیر

جدول ۲. فهرست مصاحبه‌شوندگان

ردیف	کد مصاحبه‌شونده	سمت
۱	P1	دبیر کمیسیون دولت (فعلی)
۲	P2	دبیر کمیسیون دولت (فعلی)
۳	P3	معاون مطالعات کاربردی، دفتر هیئت‌دولت
۴	P4	دبیر کمیسیون دولت (سابق) / مشاور امور دولت در دستگاه اجرایی
۵	P5	رئیس مرکز خدمات مدیریت، دفتر هیئت‌دولت
۶	P6	رئیس پژوهشکده مطالعات فناوری
۷	P7	قائم‌مقام سابق بنیاد ملی نخبگان
۸	P8	دبیر کمیسیون دولت (سابق)
۹	P9	دبیر کمیسیون دولت (سابق)
۱۰	P10	دبیر کمیسیون دولت (سابق)
۱۱	P11	دبیر کمیسیون دولت (سابق)
۱۲	P12	مرکز همکاری‌های تحول و پیشرفت ریاست جمهوری
۱۳	P13	رئیس جامعه اندیشکده‌ها
۱۴	P14	رئیس مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری (سابق)

منظور از طراحی گزاره‌های سیاستی بدیل، طراحی گزینه‌های پیش‌روی دفتر هیئت‌دولت در تعامل با سازمان‌های مشاوره سیاستی است. در این فرایند، ابتدا با ترکیب تحلیل‌های نظری و تجربی حاصل از داده‌های نشست‌های خبرگانی، دو عامل کلیدی برای تحلیل و شناسایی گزینه‌های پیش‌رو انتخاب شدند و سپس مبنای تحلیل و انتخاب گزینه‌ها قرار گرفتند و خروجی به صورت گزاره‌های سیاستی بدیل مطرح شدند.

اعتبارسنجی: در نهایت، گزاره‌های سیاستی پیشنهادی در یک نشست خبرگانی با حضور ۵ نفر از متخصصان دارای سابقه اجرایی در دفتر هیئت‌دولت ارائه گردید و بازخوردهای دریافتی در تحلیل نهایی لحاظ شد و به بهبود گزاره‌های سیاستی پیشنهادی کمک کرد.

رویکرد کمک می‌کند که نقش‌ها و کارکردهای آن نهاد و تعاملات و وابستگی‌های درونی اجزای مختلف آن در وضعیت فعلی، شناسایی و ارزیابی شوند تا فهم بهتری از چگونگی عملکرد نهاد دفتر هیئت‌دولت به دست آید.

کاربرد یافته‌ها در طراحی راهکارها: پس از دسته‌بندی یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها، طراحی گزاره‌های سیاستی پیشنهادی بر اساس عملکرد فعلی دفتر هیئت‌دولت مدنظر قرار گرفت و طی دو جلسه نشست خبرگانی با حضور حداقل ده نفر از خبرگان حوزه سیاست‌گذاری و با تجربه تعامل با نهادهای پژوهشی مشاوره سیاست‌گذاری، سه راهکار بدیل برای ارتقاء ارتباط دفتر هیئت‌دولت با سازمان‌های مشاوره سیاستی پیشنهاد شدند.

یافته‌های پژوهش

به دلیل جایگاهی است که دفتر هیئت‌دولت را از یک نهاد تصمیم‌ساز به نهادی دبیرخانه‌ای تبدیل کرده است. در جدول ۳ نمونه‌هایی از متن گفتگوها، همراه با کدگذاری اولیه و محوری مرتبط با این بخش ارائه شده است.

دسته‌بندی عوامل بر مبنای رویکرد تحلیل ساختاری - کارکردی

رویکرد تحلیل ساختاری - کارکردی چنانچه به‌عنوان پایه‌ای برای تجزیه و تحلیل سیستم‌های برنامه‌ریزی چندلایه و پیچیده دنیای واقعی برای انجام اصلاحات حکمرانی مبتنی بر شواهد استفاده شود، بسیار مفید و کاربردی است و به عملکرد کلی سیستم کمک می‌کند (پاتس^{۴۲} و همکاران، ۲۰۱۶). در واقع، مدل ساختاری - کارکردی ابزاری است که با شناسایی عناصر اصلی ساختار و کارکردهای یک نهاد امکان تحلیل آن نهاد را فراهم می‌کند. بر اساس مطالعه پاتز^{۴۳} و همکاران (۲۰۱۶) مؤلفه‌های کلیدی ساختار عبارت‌اند از تعیین چشم‌انداز و اهداف، پژوهش راهبردی برای حل مسائل، توسعه راهبردهای قابل اجرا، اجرا، پایش و ارزیابی، و جایگاه ساختاری. مؤلفه‌های کلیدی کارکرد نیز شناسایی و درگیر کردن مشارکت‌کنندگان کلیدی برای تصمیم‌گیری، وجود ارتباط بین ساختارهای کلیدی رسمی برای مذاکره و همکاری، و کاربردی دانش می‌باشد.

بر اساس مؤلفه‌های کلیدی ساختار و کارکرد، مجموعه عوامل شناسایی شده مربوط به وضعیت فعلی دفتر هیئت‌دولت دسته‌بندی شده و در دسته مربوط به ساختار یا کارکرد قرار گرفتند؛ این دسته‌بندی در جدول‌های ۴ و ۵ ارائه شده است. اهمیت این دسته‌بندی برای استخراج گزاره‌های

یافته‌های پژوهش در سه بخش قابل ارائه است: بخش اول، توصیف نقش و جایگاه فعلی دفتر هیئت‌دولت و ارتباط آن با سازمان‌های مشاوره سیاسی، برآمده از مصاحبه‌ها و مطالعه آیین‌نامه داخلی دفتر هیئت‌دولت؛ بخش دوم، دسته‌بندی یافته‌ها بر مبنای تحلیل ساختاری - کارکردی؛ و بخش سوم، ارائه گزاره‌های سیاسی بدیل برای ارتباط دفتر هیئت‌دولت با سازمان‌های مشاوره سیاسی بر اساس شرایط موجود.

نقش و جایگاه دفتر هیئت‌دولت و توصیف ارتباط آن با سازمان‌های مشاوره سیاسی

بنابر بررسی‌های انجام‌شده در این پژوهش، دفتر هیئت‌دولت در حال حاضر به ایفای نقش‌های تحولی نظیر نگاه به آینده، پیش‌بینی تغییرات و ارزیابی جامع گزینه‌ها برای تصمیم‌گیری‌های راهبردی نمی‌پردازد و کارکردهای فعلی دفتر هیئت‌دولت، عمدتاً معطوف به پیشبرد تصمیمات فعلی است که بیشتر از جنس تصمیمات فوری و کوتاه‌مدت هستند و البته برای اخذ این‌گونه تصمیمات نیز با محدودیت در ارزیابی جامع گزینه‌های تصمیم روبه‌روست. به بیان دیگر، ظرفیت فعلی دفتر هیئت‌دولت برای تصمیم‌گیری‌های بهینه و مؤثر در شرایط تغییرات پیچیده کنونی و آینده با محدودیت مواجه است. بخش عمده این محدودیت در دفتر هیئت‌دولت به دلیل تعداد بالای تصمیمات فوری و مهم روزانه‌ای است که دفتر هیئت‌دولت را از پرداختن به امور بلندمدت و راهبردی دور نگه می‌دارد و بخش دیگر ناشی از دلایل مختلف فرایندی، حقوقی و مالی است که مانع استفاده دفتر هیئت‌دولت از ظرفیت سازمان‌های مشاوره سیاسی می‌شود و بخش دیگر

42. Potts
43. Potts

جدول ۳. نمونه‌هایی از متن گفتگوها به همراه کدگذاری اولیه و محوری (یافته‌های نوپسندگان)

ردیف	نمونه متن مصاحبه	کدگذاری اولیه	کدگذاری محوری
۱	«ساختار دفتر هیئت‌دولت منفعل است و این‌طور نیست که برای حل مسئله کسی را صدا بزند، بلکه دستگاه‌ها اگر کاری داشته باشند سراغ دفتر هیئت‌دولت می‌آیند.» (P1) «بر اساس برخی عناصر و ملاک‌ها، دفتر هیئت‌دولت نقشی حداقلی دارد.» (P9)	فقدان شأن تصمیم‌گیری	جایگاه ساختاری و سازمانی
۲	«دفتر هیئت‌دولت، شأن نظارت ندارد و بر عملکرد وزیران و حتی مصوبات خود شأن نظارت ندارد.» (P4) «دفتر هیئت‌دولت باید قابلیت ارزیابی و نظارت داشته باشد.» (P11)	فقدان شأن نظارتی	
۳	«امکان توسعه ساختار نیست و باید ۱۵ درصد ساختارها کاهش یابد، امکان توسعه حقوق هم نیست.» (P3)	محدودیت ساختاری و حقوقی	
۴	«مکانیسمی برای استفاده از مقامات سابق، وزرا، معاونان وزرا و دبیران کمیسیون‌های سابق که علمی و مجرب هستند، نداریم.» (P3)	نبود سازوکار استفاده از مقامات سابق در دفتر هیئت‌دولت	
۵	«پیشنهاداتی که به دفتر هیئت‌دولت می‌آیند، معمولاً حدود پنجاه درصد آن نیازمند رسیدگی فوری است که در یک سازمان چابک امکان رسیدگی به آن هست و چهل درصد بقیه هم که در کمیسیون‌ها مطرح می‌شوند، باید به صورت بدوبدو (سریع) بررسی شوند و فقط ۱۰ درصد پیشنهادات را می‌توان بررسی عمیق کرد.» (P3)	فوریت اغلب تصمیم‌ها	چالش فرآیندی و عملیاتی
۶	«بحث محرمانگی امکان دریافت مشاوره‌های سیاستی را محدود می‌کند... سامانه آفلاین است و دسترسی عمومی نیست.» (P5)	محرمانگی بالای مباحثات مرتبط با تصمیم	
۷	«کارشناسان دفتر هیئت‌دولت وقتی می‌بینند گاهی برخی با ترندهایی مصوبه می‌گیرند، بی‌انگیزه می‌شوند.» (P4)	بی‌انگیزگی کارشناسان دفتر هیئت‌دولت	چالش‌های نیروی انسانی
۸	«به علت عدم امکان ارتقاء [در این دفتر، بن‌بست انگیزه در دفتر هیئت‌دولت برای نیروی انسانی (دبیران و مشاوران دولت) وجود دارد.» (P4)	نبود ارتقاء در مسیر شغلی	
۹	«افراد باید تجربه و علم را با هم داشته باشند...» (P8) «صلاحیت حرفه‌ای دبیران کمیسیون‌ها مهم است که تجربه هم داشته باشند، عضو هیئت‌علمی بودن کافی نیست. نیروهای تخصصی باتجربه از نیروهای جدید که از بیرون می‌آیند، بهتر است.» (P4)	صلاحیت حرفه‌ای کارشناسان دفتر هیئت‌دولت	
۱۰	«کم موضوعی می‌بینیم که سابقه‌ای در دفتر هیئت‌دولت نداشته باشد، اما بررسی این سابقه بدون ابزاری مثل هوش مصنوعی سخت است... داده زیاد است اما استفاده از آن سخت است.» (P5)	عدم استفاده مناسب از داده‌های موجود	مدیریت دانش و اطلاعات
۱۱	«گاهی جابجایی اعضای دفتر هیئت‌دولت به سایر نهادها باعث تخلیه دانش می‌شود و ذخیره دانشی موجود هم خام است و تحلیل سیاستی نشده است.» (P4)	عدم استفاده از ذخیره دانشی افراد	
۱۲	«ساختار فعلی دفتر هیئت‌دولت قابل ارتقاء نیست و باید معاونت پژوهشی مستقل ایجاد شود؛ بحث‌های محتوایی تر در جایی مثل مرکز بررسی‌ها انجام شود.» (P6)	محدودیت در تعامل با مراکز مطالعاتی همکار	چالش ارتباطی

هیئت‌دولت با سازمان‌های مشاوره سیاستی پیشنهاد شدند که در جدول ۶ قابل ملاحظه است. ارائه این گزاره‌ها امکان شبیه‌سازی و طراحی گزینه‌های سیاستی متناسب برای سیاست‌گذاران را فراهم می‌کند و می‌تواند مبنایی برای تصمیم‌گیری‌های آتی در دفتر هیئت‌دولت و تعامل با مراکز مشاوره سیاستی باشد. در واقع هر گزاره بینشی درباره فرصت‌ها و چالش‌های مرتبط با هر رویکرد ارائه می‌دهد و به تصمیم‌گیران کمک می‌کند تا با تحلیل مطلوبیت و احتمال وقوع هر گزاره مسیر مناسب را انتخاب کنند.

تشریح گزاره‌های سیاستی بدیل

گزاره اول: گزینه حداقلی

در این گزاره رویکرد دفتر هیئت‌دولت برقراری کم‌ترین ارتباط مستقیم با سازمان‌های مشاوره سیاستی است که دلایل مختلفی نظیر محدودیت‌های حقوقی، مالی و فرایندی منجر به اخذ این رویکرد می‌شوند و به این معنی است که برای توسعه گزینه‌های تصمیم لازم است قبل از ورود پیشنهادها به دفتر هیئت‌دولت بر بهبود کیفیت این پیشنهادها و همه‌جانبه بودن آن‌ها تمرکز شود و ارتباط با سازمان‌های مشاوره سیاستی بر عهده دستگاه‌های اجرایی پیشنهاددهنده است. این مسئله از آنجا ناشی می‌شود که از یک سو «در ارسال یک موضوع از خود دستگاه فرستنده هم چالش وجود دارد، یک موضوع به صورت جامع در دستگاه ذی‌ربط بررسی نمی‌شود و اطلاعات مورد نیاز را کامل نمی‌فرستند، در حالی که می‌توانند ده برابر بهتر عمل کنند.» و از سوی دیگر، «دستگاه‌های اجرایی برای ارسال یک پیشنهاد، به خوبی دفتر هیئت‌دولت را نمی‌شناسند و

سیاستی بدیل این است که می‌توان دریافت وضعیت فعلی دفتر هیئت‌دولت از نظر مؤلفه‌های کلیدی ساختار و کارکرد چطور است و این امر مبنای مناسبی برای طراحی گزاره‌های سیاستی متناسب با شرایط موجود و اهداف آینده فراهم می‌کند. در جدول ۴ دسته‌بندی کدها برای معرفی نقاط ضعف و قوت دفتر هیئت‌دولت در هر یک از مؤلفه‌های کلیدی «ساختار» ارائه شده است.

در جدول ۵ دسته‌بندی کدها برای معرفی نقاط ضعف و قوت دفتر هیئت‌دولت در هر یک از مؤلفه‌های کلیدی «کارکرد» ارائه شده است.

ارائه گزینه‌های مختلف ارتباط دفتر هیئت‌دولت با سازمان‌های مشاوره سیاستی

طی دو جلسه نشست خبرگانی، دو عامل اثرگذار بر نوع و چگونگی ارتباط دفتر هیئت‌دولت با سازمان‌های مشاوره سیاستی شناسایی شدند. عامل اول عبارت است از رویکرد دفتر هیئت‌دولت برای «ارتباط بسته» یا «ارتباط باز» با سازمان‌های مشاوره سیاستی؛ و عامل دیگر رویکرد دفتر هیئت‌دولت در «حفظ نقش موجود» یا «ایفای نقش تحولی» است. این دو عامل نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌دهی به الگوهای ارتباطی دفتر هیئت‌دولت با سازمان‌های مشاوره سیاستی دارند. عامل اول، نشان‌دهنده تمایل دفتر به انتخاب بین رویکرد «ارتباط بسته» (تعامل محدود و کنترل شده) و «ارتباط باز» (تعامل گسترده و شفاف) با سازمان‌های مشاوره سیاستی است. عامل دوم، به تعیین جایگاه دفتر در حفظ «نقش موجود» (نقش دبیرخانه دولت) یا حرکت به سوی «نقش تحولی» (سیاست‌گذاری بلندمدت و نوآورانه) اشاره دارد.

بر مبنای این عوامل، سه گزاره سیاستی ارتباط دفتر

جدول ۴. نقاط ضعف و قوت دفتر هیئت‌دولت در هر یک از مؤلفه‌های کلیدی ساختار (یافته‌های نویسندگان)

ردیف	مؤلفه‌های کلیدی ساختار	نقاط ضعف	نقاط قوت
۱	جایگاه ساختاری	تنزل جایگاه و شأن دفتر هیئت‌دولت در حد دبیرخانه دولت و نه به‌عنوان یک نهاد تخصصی تصمیم‌ساز	قابلیت ساختاری دفتر هیئت‌دولت برای ایفای نقش سیاست‌گذاری در امور آینده‌نگر و راهبردی
۲	تعیین چشم‌انداز	نقش کم‌رنگ دفتر هیئت‌دولت در تدوین چشم‌انداز راهبردی برای طرح و حل مسائل اولویت‌دار	امکان استفاده از ابزار هوش مصنوعی برای توسعه استفاده از آرشيو تصمیمات
		تعداد بسیار بالای مصوبات با جنبه فوری و روزمره، نسبت به تصمیمات بلندمدت و راهبردی	
۳	پژوهش راهبردی برای حل مسائل	عدم امکان استفاده از ذخیره دانشی خام در دفتر هیئت‌دولت برای ارائه تحلیل سیاستی	امکان دسترسی به نیروهای با سابقه و ماهر که در گذشته در دفتر هیئت‌دولت یا سایر بخش‌ها تجربیات و دانش مورد نیاز برای ایفای این نقش را دارند.
		کمبود افراد خبره در دفتر هیئت‌دولت برای انجام پژوهش راهبردی	
۴	توسعه راهبردها	نقش کم‌رنگ دفتر هیئت‌دولت در طرح پیشنهادهایی که جنبه راهبردی و تحولی دارند.	وجود انتظار از دفتر هیئت‌دولت برای ایفای نقش‌های راهبردی و تحولی
		تمرکز آیین‌نامه داخلی دفتر هیئت‌دولت بر فرایندها و فقدان توجه به نقش‌های توسعه راهبردی و تحولی برای دفتر هیئت‌دولت	
۵	اجرا	فقدان شأن پیگیری اجرا برای دفتر هیئت‌دولت	
۶	پایش و ارزیابی	فقدان شأن نظارتی برای دفتر هیئت‌دولت	

«ظرفیت دفتر هیئت‌دولت صرف پیشنهادهای فوری می‌شود و امکان بررسی همه‌جانبه تصمیم‌ها در دفتر هیئت‌دولت وجود ندارد.»

بنابراین، در این موقعیت نقش دفتر هیئت‌دولت بررسی حرفه‌ای این تصمیم‌ها در کمیسیون‌های کارشناسی و تخصصی دفتر هیئت‌دولت است. مبنای تدوین این گزاره، حفظ ویژگی‌های ساختاری و کارکردی فعلی دفتر هیئت‌دولت و بهبود نسبی نقاط ضعف

پیشنهادهایشان جامع نیست.» و «اگر خود دستگاه‌ها کارشان را به خوبی انجام دهند، کار دفتر هیئت‌دولت متمرکز می‌شود.» به علاوه، «موضوع صلاحیت حرفه‌ای اعضای هیئت‌دولت جدی است و بالای ۸۰ درصد تجربه کافی ندارند. نیروهای باتجربه بهتر از نیروهای جدیدی هستند که از بیرون می‌آیند، ولی معیارهای انتخاب افراد درست نیست، مثلاً باید عضو هیئت‌علمی باشند.» در نهایت، مسئله زمان پاسخ‌دهی در دفتر هیئت‌دولت بسیار کوتاه است.

جدول ۵. نقاط ضعف و قوت دفتر هیئت دولت در هر یک از مؤلفه‌های کلیدی کارکرد (یافته‌های نویسندگان)

ردیف	مؤلفه‌های کلیدی کارکرد	نقاط ضعف	نقاط قوت
۱	شناسایی و مشارکت با کنشگران کلیدی	عدم استفاده صحیح از مراکز مطالعاتی وابسته به نهاد ریاست جمهوری برای مطالعات راهبردی و کاربردی	وجود سامانه‌های متعدد ارتباط با خبرگان در بخش‌های مختلف دولت
		عدم استفاده از خبرگان دوره‌های گذشته که صاحب دانش و تجربه هستند.	
۲	وجود ارتباط، مذاکره و همکاری بین ساختارهای کلیدی رسمی	کمبود ارتباطات رسمی همکاری با مراکز مطالعاتی مرتبط	وجود مراکز پژوهشی که می‌توانند نقش مراکز معین را در ایفای نقش تحولی ایفا کنند.
		محرم‌انگیزی بیش از اندازه مسائل و عدم امکان واگذاری آن به سایر بخش‌ها و عدم امکان استفاده از پلتفرم‌ها	امکان استفاده از چارچوب‌ها و ابزارهایی نظیر پژوهش پاسخ سریع توسط مراکز معین
		عدم امکان استفاده دفتر هیئت دولت از پلتفرم برای ارتباط مستقیم با خبرگان و نیاز به سازمان واسط	تصویب نسخه جدید آیین‌نامه داخلی دفتر هیئت دولت و پیش‌بینی فرصت‌های استفاده از ظرفیت خبرگان برای تصمیم‌سازی و ارزیابی سیاست‌ها
۳	کاربست دانش	عدم امکان بهره‌برداری از دانش ذخیره در بانک اطلاعاتی دفتر هیئت دولت	وجود سازمان‌های مشاوره سیاستی برای تبدیل نتایج پژوهش به متون سیاستی
		عدم امکان بهره‌برداری از دانش تولیدشده در دفتر هیئت دولت	وجود سازمان‌های مشاوره سیاستی برای تبدیل نتایج پژوهش به متون سیاستی

شناسایی شده در بخش تحلیل ساختاری-کارکردی است؛ بدون اینکه تحولات عمیقی در این ویژگی‌ها ایجاد شود. از این رو، ساختار نهادی پیشنهادی برای این گزاره نیازمند تغییرات بنیادی نیست. در این حالت، راهکارهایی نظیر بازنگری صلاحیت‌های حرفه‌ای دبیران و کارشناسان کمیسیون‌ها و شاخص‌های انتخاب آن‌ها؛ بازنگری استانداردها و قالب‌های ارائه پیشنهادها بر اساس شاخص‌های همه‌جانبه نظیر ارزیابی اثرات، تحلیل ذی‌نفعان و...؛ استفاده حداکثری از ظرفیت نخبگانی در دفتر تدوین مستندات و پیوست‌ها در دستگاه‌ها؛ و استفاده از

ظرفیت شبکه داخلی دولت برای دسترسی به سامانه پاسخ سریع برای دستگاه‌های اجرایی در اولویت کاری دفتر هیئت دولت قرار می‌گیرد. در دستگاه‌های ارائه‌دهنده پیشنهاد به دفتر دولت نیز می‌توان مشوق‌ها و انگیزه‌هایی برای کارشناسان ایجاد کرد تا -با اولویت مسائل بین‌دستگاهی- پیشنهادهای سیاستی خود را ارائه نمایند. از این فرایند می‌توان به کارآفرینی سیاستی داخلی تعبیر کرد. تغییرات کوچک ساختاری در این گزاره می‌تواند شامل این موارد باشد: توسعه ساختاری-موضوعی یک معاونت نظیر معاونت مطالعات کاربردی دفتر هیئت دولت

جدول ۶. ماتریس گزاره‌های بدیل پیشنهادی (یافته‌های نویسندگان)

نوع نقش دفتر دولت	بسته: ارتباط محدود با سازمان‌های مشاوره سیاستی	باز: ارتباط گسترده با سازمان‌های مشاوره سیاستی
حفظ وضع موجود: ارزیابی گزینه‌های سیاستی	گزینه حداقلی	گزینه میانه
		گزینه تحولی
رویکرد فعال: مشارکت دفتر دولت در طرح مسائل راهبردی و بلندمدت		

دفتر هیئت‌دولت ارسال می‌شوند و اقدامی در جهت اخذ تصمیمات راهبردی، آینده‌نگرانه و بلندمدت فراتر از پیشنهادها، دستگاه‌های اجرایی در دستور کار دفتر هیئت‌دولت قرار ندارد؛ اما در مسیر ارزیابی پیشنهادها به مجموعه‌ای گسترده‌تر از سازمان‌های مشاوره سیاستی دسترسی دارد. مبنای تدوین این گزاره حفظ ویژگی‌های کارکردی فعلی دفتر هیئت‌دولت و تحول نسبی در ویژگی‌های ساختاری آن است؛ به این صورت که بدون تحولات عمیقی در کارکردهای دفتر هیئت‌دولت، با تغییرات نسبی و سطحی در ساختار دفتر هیئت‌دولت، نحوه بهره‌برداری دفتر هیئت‌دولت از سازمان‌های مشاوره سیاستی ارتقاء می‌یابد. از این رو، ساختار نهادی پیشنهادی این گزاره نیازمند تغییرات فرایندی و ساختاری متناسبی است.

گام اول، ایجاد یک شبکه سطح‌بندی‌شده از سازمان‌های مشاوره سیاستی برای ارجاع پیشنهادها، رسیده از دستگاه‌ها است. در این شبکه یک قطب پژوهش پاسخ سریع نقش میان‌دار شبکه را بازی می‌کند. «مرکز بررسی‌های استراتژیک (معاونت راهبردی رئیس‌جمهور در دولت چهاردهم)» می‌تواند یک گزینه پیشنهادی برای میان‌داری شبکه باشد. یکی از نقش‌های این میان‌دار تمرکز بر بررسی و ارزیابی

برای پشتیبانی مطالعاتی از کمیسیون‌ها؛ ایجاد یک دفتر مشاور دولت در دستگاه‌ها با هدف اطمینان از پشتیبانی شواهد از تصمیم‌ها؛ ایجاد کارگروه مستقل در کمیسیون‌های تخصصی دولت برای بررسی موضوعات مهم غیر فوری (مستقل از دستورهای جاری).

گزاره دوم: گزینه میانه

همان‌طور که اشاره شد، «پیشنهاداتی که به دفتر دولت می‌آید، اغلب فوری هستند و باید در یک سازمان چابک بررسی شوند. در دفتر هیئت‌دولت تعداد کارشناسان محدود است». در دولت‌های گذشته تجربه‌هایی برای پاسخ به این مسئله وجود داشته است؛ مثلاً «گاهی جمع‌سپاری و تالار گفتگو بود که آدم‌های علمی و با تجربه نظر می‌دادند». با این وجود، «با برخی نهادها پژوهشی مرتبط با نهاد آریاست‌جمهوری، ارتباط مؤثری برقرار نشده و بهره‌برداری خوبی از آن‌ها انجام نمی‌گیرد.»

از این رو، در گزاره دوم رویکرد دفتر هیئت‌دولت برقراری ارتباط بازتر با سازمان‌های مشاوره سیاستی برای انجام وظایف فعلی است. یعنی نقش و کارکرد فعلی دفتر هیئت‌دولت، ارزیابی پیشنهادهاست که از سوی دستگاه‌های اجرایی جهت تصویب به

مسائل چالشی مانند نرخ بنزین واقعاً نیاز هست که نظر گروه‌های وسیع‌تری از کارشناسان و مردم گردآوری شود». این مشارکت بالاتر در نهایت اثرات ارزشمندتری نیز برای دولت خواهد داشت. «گرفتن آراء از خبرگان و جامعه احساس اعتماد را تقویت می‌کند».

این گزاره از آن جهت گزینه تحولی نام‌گذاری شده است که هم تحول در کارکرد دفتر هیئت‌دولت را پیشنهاد می‌دهد و هم تحول در ساختار؛ یعنی علاوه بر اینکه به ارزیابی پیشنهادهای رسیده از دستگاه‌های اجرایی می‌پردازد، خود نیز در طرح مسائل راهبردی گام برمی‌دارد و برای ایفای این دو نقش، یک ارتباط باز با سازمان‌های مشاوره سیاستی برقرار می‌کند. اهداف این گزاره تعامل دوسویه با زیست‌بوم سیاست‌پژوهی کشور برای دریافت پیشنهادهای و بازخوردهای آنان و ایجاد شبکه دائمی از نخبگان و عموم مردم برای طرح مسائل و راه‌حل‌های پیشنهادی آن‌هاست. مبنای تدوین این گزاره، تحول در ساختار دفتر هیئت‌دولت برای ارتباط بازر با سازمان‌های مشاوره سیاستی و همچنین تحول در کارکردهای دفتر هیئت‌دولت برای تصمیم‌گیری در امور راهبردی و بلندمدت می‌باشد. بنابراین، ساختار نهادی برای اجرای این گزاره نیازمند تحولات در ساختار و کارکردهای دفتر هیئت‌دولت است.

برای پیاده‌سازی تحولات مذکور ایجاد یک پلتفرم از نوع یکپارچه‌ساز و سامانه‌محور با قابلیت استفاده از ابزارهای هوش مصنوعی پیشنهاد می‌شود که در آن از طریق مشارکت هسته‌های شبکه‌ها (شبکه اندیشکده‌ها، آزمایشگاه‌های سیاستی، شبکه‌های ارتباط با نخبگان دستگاه‌ها و...) از ظرفیت‌های زیست‌بوم سیاست‌پژوهی کشور استفاده شود. فرایند ایجاد این پلتفرم شامل دو مرحله «طراحی و

راه‌حل‌های ارائه شده توسط دستگاه‌ها (به جای اخذ راه‌حل‌های جدید) است. سایر اقدامات میان‌دار شبکه می‌تواند شامل موارد زیر باشد:

- شناسایی و برقراری ارتباط راهبردی با پژوهشکده‌ها یا اندیشکده‌های معین مورد تأیید؛
- شناسایی و برقراری ارتباط با نخبگان بیرونی برای شرکت در جلسه‌های تخصصی، کارگروه‌های تخصصی یا جلسات کمیسیون‌ها؛
- ایجاد سامانه آنلاین یا استفاده از سامانه‌های موجود برای ارتباط با شبکه‌ای از نخبگان، نهادهای سیاست‌پژوهی یا عموم جامعه برای ارجاع و بازخورد سریع؛
- استفاده از ابزارهای پاسخ سریع شامل مراجعه موردی به نخبگان مورد اعتماد یا تشکیل پنل خبرگان برای ارجاع گزینه سیاستی و اخذ بازخورد در مورد آن.

در ساختار دفتر هیئت‌دولت نیز یک معاونت نظیر معاونت مطالعات کاربردی می‌تواند راهبر ارتباط بین میان‌دار شبکه و کمیسیون‌های تخصصی باشد. باید توجه داشت که میان‌دار شبکه برای جبران خدمات اعضای شبکه باید تأمین مالی شود و بودجه لازم به آن اختصاص یابد.

گزاره سوم: گزینه تحولی

گزاره سوم بر این اساس پایه‌ریزی شده است که «برخی اوقات، بعضی پیشنهادات باید از سوی دستگاه اجرایی مطرح شود که نمی‌شود و دفتر هیئت‌دولت وقتی این را تشخیص می‌دهد باید بتواند نقشی فعالانه‌تر ایفا کند و از واحد دبیرخانه به واحد دستورکارگذار تغییر کند». علاوه بر این، گاهی نیاز به اخذ نظرات طیف گسترده‌تری از ذی‌تفعان و مخاطبان سیاست‌ها وجود دارد: «گاهی در برخی

جدول ۷. مقایسه گزاره‌های بدیل ارتباط دفتر هیئت‌دولت با سازمان‌های مشاوره سیاستی

ابعاد گزاره‌ها	گزاره حداقلی	گزاره میانه	گزاره تحولی
رویکرد ارتباطی	ارتباط محدود با سازمان‌های مشاوره سیاستی	ارتباط بازتر برای ارزیابی پیشنهادها	ارتباط باز و دوطرفه برای طرح مسائل راهبردی و سیاست‌گذاری بلندمدت و نوآورانه
نقش دفتر هیئت‌دولت	بررسی حرفه‌ای پیشنهادها و دستگاه‌ها در کمیسیون‌ها	ارزیابی پیشنهادها با دسترسی به شبکه گسترده‌تر از سازمان‌های مشاوره سیاستی	ایفای نقش تحولی و طراحی و هدایت سیاست‌های بلندمدت
تحولات ساختاری	اصلاحات محدود شامل ایجاد دفتر مشاور دولت در دستگاه‌ها و بازنگری صلاحیت‌ها	ایجاد شبکه سطح‌بندی‌شده از سازمان‌های مشاوره سیاستی و ایجاد قطب پژوهش پاسخ سریع	ایجاد پلتفرم یکپارچه‌ساز مبتنی بر هوش مصنوعی و شبکه دائمی از نخبان و زیست‌بوم سیاست‌پژوهی
تحولات کارکردی	بهبود فرایندهای فعلی بدون تغییر در کارکردهای اصلی	بهره‌گیری از سازمان‌های مشاوره سیاستی برای ارتقاء کیفیت ارزیابی پیشنهادها	ترکیب نقش ارزیابی پیشنهادها و طرح مسائل راهبردی
مزایا	نیاز به تغییرات بنیادی ندارد و مناسب برای حفظ وضعیت فعلی	افزایش تعامل با سازمان‌های مشاوره سیاستی و بهبود کیفیت تصمیم‌ها	تحول ساختاری و کارکردی و تقویت نوآوری و آینده‌نگری در سیاست‌گذاری
چالش‌ها	محدودیت در بهره‌گیری از ظرفیت‌های زیست‌بوم سیاست‌پژوهی	نیاز به هماهنگی بیشتر با سازمان‌های مشاوره سیاستی و مدیریت شبکه ارتباطی	نیازمند منابع مالی، فنی و انسانی و تغییرات بنیادی در رویکردها و فرهنگ سازمانی
دلالت‌های سیاستی	تمرکز بر بهبود پیشنهادها و دستگاه از طریق استانداردسازی و افزایش کیفیت پیشنهادها	ارتقاء مشارکت سازمان‌های مشاوره سیاستی در فرایند تصمیم‌گیری	تسریع در تصمیم‌گیری‌های راهبردی و افزایش شفافیت و بهره‌وری از طریق بهره‌گیری از فناوری‌های نوین

راه‌اندازی» و «مدیریت و راهبری» است که بخش مدیریت و راهبری می‌تواند توسط یک سازمان راهبر به همراه پژوهشکده‌های معین به‌عنوان کارگزار انجام شود. ابزارهای هوش مصنوعی می‌توانند در بررسی مباحثات و تحلیل رسانه‌های اجتماعی برای کسب بینش جدید در مورد مسائل و راه‌حل‌ها مورد استفاده قرار بگیرند. پژوهشکده‌های کارگزار نیز می‌توانند منتورینگ سازمانی برای پیگیری مسئله و توسعه راه‌حل (با زمان و منابع معین) را بر عهده

بگیرند. ایجاد انگیزه برای مشارکت‌کنندگان در پلتفرم می‌تواند با این شیوه‌ها دنبال شود: قراردادهای همکاری برای فرمول‌بندی مسائل و ارائه راه‌حل‌ها؛ برگزاری رقابت برای منع‌یابی ایده‌ها درباره مسائل جاری یا بلندمدت نظیر جایزه سیاستی؛ تخصیص امتیاز به اعضای هیئت‌علمی برای پیشنهادها؛ پذیرفته‌شده یا پاسخ‌های برگزیده؛ و امکان طرح مسئله یا پیشنهادها برای منتخبات در کمیسیون‌های دفتر هیئت‌دولت.

مقایسه گزاره‌های بدیل

به منظور کمک به انتخاب گزاره‌ی مناسب لازم است که گزاره‌ها از نظر ابعاد کلیدی و دلالت‌های سیاستی مقایسه شوند. به این منظور در جدول ۷ این گزاره‌ها با یکدیگر مقایسه شده است.

این گزاره‌ها امکان تحلیل وضعیت‌ها و گزینه‌های سیاستی مختلف را برای تصمیم‌گیران فراهم می‌کند و سیاست‌گذاران می‌توانند بسته به اولویت‌های راهبردی و منابع موجود، یکی از این گزینه‌ها را به عنوان مسیر آینده برگزینند. یک گزاره سیاستی، مانند گزاره‌ی تحولی، ممکن است از نظر اولویت راهبردی مطلوبیت بالایی داشته باشد، اما بر اساس منابع و شرایط موجود امکان پیاده‌سازی کمتری داشته باشد؛ همچنین گزاره‌ی دیگری نظیر گزاره‌ی حداقلی، هر چند ممکن است بر اساس اولویت‌های راهبردی مطلوبیت بالایی نداشته باشد، اما امکان تحقق آن در شرایط فعلی بیشتر است. بر اساس یافته‌های پژوهش و گزاره‌های مطرح‌شده، پیشنهادهای سیاستی را می‌توان به تفکیک گزاره‌ها همراه با نقش‌ذی‌نفعان مختلف در سیاست‌گذاری، ارزیابی و اجرا ارائه داد که در بخش پایانی مقاله ارائه شده است.

بحث

این پژوهش با هدف تحلیل وضعیت دفتر هیئت دولت ایران در بهره‌گیری از ظرفیت‌های سازمان‌های مشاوره سیاستی انجام شد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهند که دفتر هیئت دولت با وجود جایگاه کلیدی خود در نظام تصمیم‌گیری، از ضعف‌های جدی در ساختار و کارکرد برای بهره‌گیری بهینه از این ظرفیت‌ها برخوردار است. این یافته‌ها نشان‌دهنده ضرورت تغییر رویکرد دفتر به سمت یک نظام سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد و راهبردی است.

در مقایسه با پژوهش‌های پیشین، برخی یافته‌های این پژوهش با مطالعات پیشین در زمینه لزوم بهبود جایگاه ساختاری و کارکردی دفتر هیئت دولت، همخوانی دارد. برای مثال، سلیم و همکاران بر اهمیت ارتقای جایگاه ساختاری دفتر هیئت دولت از وضعیت منفعل به وضعیت فعال تاکید کرده‌اند و با توجه به ماهیت فرابخشی دفتر هیئت دولت، لزوم تقویت مأموریت، جایگاه و محتوای سیاست‌گذاری دفتر هیئت دولت را مطرح کرده‌اند (سلیم، نریمانی، بادامچی، چهرمی، ۲۰۲۴). خواجه‌نائینی و همکاران نیز با بررسی تطبیقی دفتر هیئت دولت در کشورهای مختلف، به نقش کارکردی دفتر هیئت دولت اشاره کرده‌اند و بر ضرورت وجود یک دفتر هیئت دولت قوی که مرکزی برای هماهنگی دستگاه‌های دولتی در اجرای سیاست‌های موردنظر دولت و اداره امور جاری دولت باشد، تاکید کرده‌اند (خواجه‌نائینی و همکاران، ۱۴۰۳). این در حالی است که در این پژوهش، وضعیت فعلی دفتر هیئت دولت از نظر مولفه‌های ساختار و کارکرد، با جزئیات بیشتر بررسی شد و گزاره‌های سیاستی با توجه به وضعیت این مولفه‌ها و بهبود آن، پیشنهاد شدند، به طوری که جنبه عملیاتی و اجرایی شدن بیشتری داشته باشند.

مطالعات تطبیقی نیز نشان داد که دفاتر کابینه در کشورهای توسعه‌یافته، عمدتاً نقش‌هایی فراتر از تصویب پیشنهادات دستگاه‌های اجرایی را بر عهده دارند و در امور مختلف راهبردی و آینده‌نگرانه، نقش مهمی در تصمیم‌گیری ایفا می‌کنند. همچنین، گرایش این کشورها به توسعه سیاست‌گذاری باز است که در آن سازمان‌های مشاوره سیاستی، نقش مهمی در تامین داده‌ها و شواهد مورد نیاز برای تصمیم‌گیری ایفا می‌کنند. به‌طور دقیق‌تر کشورهای نظیر نیوزلند، بریتانیا و تایوان با ایجاد ساختارهای باز و شبکه‌های

بهره‌برداری از سازمان‌های مشاوره سیاستی بود و دفتر هیئت‌دولت، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین و اثرگذارترین نهادهای سیاست‌گذاری شورایی در کشور، نمونه مورد مطالعه در این پژوهش بود. تحلیل وضعیت فعلی نشان داد که از منظر ساختاری، دفتر هیئت‌دولت در شرایط کنونی با محدودیت‌هایی مواجه است؛ از جمله جایگاه و شأن دفتر هیئت‌دولت، در حد دبیرخانه دولت باقی‌مانده است و نقش تخصصی در تصمیم‌سازی ایفا نمی‌کند. همچنین به دلیل حجم بالای تصمیمات فوری و روزمره، امکان پرداختن به تصمیمات بلندمدت و راهبردی با محدودیت جدی روبه‌روست. از سوی دیگر، نبود ارتباطات ساختاریافته با سازمان‌های مشاوره سیاستی، مانع بهره‌برداری از ذخایر دانشی موجود در دفتر برای تصمیم‌گیری می‌شود. علاوه بر این، از نظر کارکردی نیز دفتر هیئت‌دولت با کنشگران کلیدی و مطالعاتی وابسته و همین‌طور خبرگان دوره‌های گذشته تعامل دوسویه جهت تصمیم‌سازی ندارد. به لحاظ کاربست دانش نیز در حال حاضر دفتر هیئت‌دولت امکان بهره‌برداری گسترده از دانش ذخیره‌شده در بانک اطلاعاتی دفتر هیئت‌دولت و سایر مراکز تصمیم‌ساز را ندارد.

بر اساس مطالعات تطبیقی نیز مشخص شد که دفاتر کابینه در کشورهای توسعه‌یافته، اغلب نقش مهمی در برنامه‌ریزی در امور راهبردی ایفا می‌کنند و در این مسیر به خوبی از توانمندی‌های سازمان‌های مشاوره سیاستی برخوردار می‌شوند و این سازمان‌ها تاثیر مهمی در تامین داده‌ها و شواهد مورد نیاز برای سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد ایفا می‌کنند.

با توجه به این تحلیل‌ها و مطالعات، سه گزاره برای بهبود بهره‌برداری از سازمان‌های مشاوره سیاستی پیشنهاد شد: گزاره حداقلی که مبنای آن حفظ وضعیت

مشاوره‌های گسترده، توانسته‌اند فرآیند تصمیم‌گیری خود را بهبود بخشند. در نیوزلند، ایجاد قوانین انتشار داده‌های باز و اصلاح ساختارهای مشاوره عمومی باعث شد اعتماد عمومی به دولت به ۷۸ درصد برسد (کمیسون، ۲۰۱۶). در پروژه وی‌تایوان نیز با ترکیب فناوری‌های نوین و فرآیندهای مشاوره مشارکتی، الگویی موفق از دموکراسی شورایی ارائه شده است (تسنگ، ۲۰۲۲). این رویکردهای موفق جهانی و یا تجربیات موفق دیگر نظیر شوراهای اجتماعی در فنلاند و لهستان یا شبکه What Works و مدیران ارشد غیراجرایی دولتی در بریتانیا، می‌توانند الگوهای مناسبی برای توسعه تعاملات ساختاریافته میان دولت و نهادهای مشاوره‌ای در ایران باشند. این مدل‌ها نشان می‌دهند که چگونه می‌توان با استفاده از فناوری‌های پیشرفته و مشارکت نخبگان، ظرفیت تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری را ارتقا داد. در همین راستا، یکی از دلالت‌های اصلی این پژوهش، نیز ایده گرفتن از تجربه‌های جهانی، متناسب با شرایط بومی ایران می‌باشد به گونه‌ای که این ایده‌ها و الگوها قابلیت اجرایی و عملیاتی در شرایط فعلی سیاست‌گذاری در ایران را داشته باشند، از این رو گزاره‌های سیاستی، با در نظر گرفتن محدودیت‌ها و فرصت‌های اصلاح موجود، پیشنهاد شدند تا از قابلیت اجرای خوبی برخوردار باشند.

در نهایت یافته‌های این مطالعه با تاکید بر اهمیت ارتقای ظرفیت نهادی دفتر هیئت‌دولت، فرصتی برای استفاده از سازمان‌های مشاوره سیاستی را فراهم می‌کند.

نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر، مسئله اصلی چگونگی ارتقاء ظرفیت نهادهای سیاست‌گذاری شورایی در

سیاست پژوهشی، اندیشگاهی، مطالعات راهبردی و مراکز مشابه نیز ارتقاء یابد. در این زمینه، نهادهایی مانند بنیاد ملی نخبگان می‌توانند با هدایت نخبگان و افراد توانمند به نهادهای سیاست پژوهی و همچنین کمک به ساختار این مراکز نقشی کلیدی ایفا کنند.

برخی یافته‌های این پژوهش، نظیر شأن دفتر دولت به‌عنوان نهاد تصمیم‌ساز در بررسی و تصویب پیشنهادهای دستگاه‌های اجرایی یا سطح بالای محرمانگی تصمیم‌ها، سرعت تصمیم‌گیری بالا و نهایی شدن تصمیمات در دفتر هیئت‌دولت ناشی از ویژگی‌هایی بودند که منحصرًا مرتبط با نهاد دفتر هیئت‌دولت بودند و گزاره‌ها با در نظر گرفتن این ویژگی‌ها طراحی و پیشنهاد شدند. ویژگی‌های دیگری نیز ممکن است در سایر نهادهای شورایی کشور وجود داشته باشد که در این پژوهش مورد توجه قرار نگرفته باشند. به‌طور مثال با توجه به لزوم سرعت تصمیم‌گیری در دفتر هیئت‌دولت، به ایجاد قطب پژوهش پاسخ سریع اشاره شد که ممکن است در نهادهای شورایی دیگر ضرورتی نداشته باشد. بنابراین، مطالعات آتی می‌توانند با تمرکز بر سایر نهادهای تصمیم‌گیری به شباهت‌ها و تفاوت‌ها در ابعاد ساختاری و کارکردی بپردازند. برای مثال، برخی نهادها ممکن است از نظر تعاملات بین‌سازمانی یا دسترسی به اطلاعات و داده‌ها وضعیت متفاوتی داشته باشند که بر نحوه بهره‌برداری از سازمان‌های مشاوره سیاستی تأثیر می‌گذارد. همچنین، این مطالعات می‌توانند با شناسایی الگوهای مشترک، راهکارهایی جامع‌تر برای بهبود نظام تصمیم‌سازی در کل کشور ارائه دهند.

پیشنهاد‌های سیاستی

در این بخش پیشنهادهای سیاستی با هدف بهبود

فعالی ساختاری و کارکردی دفتر هیئت‌دولت و بهبود فرایند تصمیم‌گیری با کم‌ترین تغییرات ساختاری و کارکردی است. در این گزاره، نقش دفتر هیئت‌دولت بهبود در بررسی حرفه‌ای تصمیم‌ها در کمیسیون‌های کارشناسی، ارتقاء شاخص‌های پیشنهاددهی دریافتی و نظارت بر فرایند تدوین پیشنهاد از طریق ایجاد دفاتر مشاوران دولت در دستگاه‌های اجرایی است.

گزاره میانه، تحول نسبی در ویژگی‌های ساختاری دفتر همراه با شبکه‌سازی سطح‌بندی‌شده با سازمان‌های مشاوره سیاستی را پیشنهاد می‌دهد. از این رو، دفتر هیئت‌دولت ضمن حفظ کارکرد خود در ارزیابی پیشنهادهای سیاستی، بر اساس توسعه نسبی در شبکه ساختاری، ارتباطات بازتری را با سازمان‌های مشاوره سیاستی برقرار می‌کند.

در گزاره‌ی تحولی که اساس آن تحول در کارکرد و ساختار دفتر هیئت‌دولت است، این نهاد علاوه بر ایفای نقش فعلی در طرح مسائل راهبردی نیز گام برمی‌دارد و در فرایند حل مسائل از شبکه ارتباطی با سازمان‌های مشاوره سیاستی و نخبگان بهره‌برداری می‌کند. برای اجرای این گزاره نوعی پلتفرم یکپارچه نیاز است که بتواند از ظرفیت‌های زیست‌بوم سیاست‌پژوهی کشور برای اخذ تصمیمات راهبردی و پایدار کمک بگیرد.

چنین متصور است که این سه گزاره می‌توانند به‌عنوان سه گام متوالی در سه بازه زمانی کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت برای ارتقاء ظرفیت دفتر هیئت‌دولت در بهره‌برداری از سازمان‌های مشاوره سیاستی و همچنین توسعه تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری به سوی سیاست‌گذاری باز پیاده‌سازی شوند. چنین رویکردی می‌تواند زمینه‌ساز تحول در نظام سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری کشور شود. نکته حائز اهمیت اینکه لازم است به موازات تقویت ساختار دفتر هیئت‌دولت، ظرفیت مراکز و مؤسسات

از سازمان‌های مشاوره سیاستی برای ارزیابی پیشنهادها

در این پیشنهاد، دفتر هیئت‌دولت نقش فعال‌تری در برقراری ارتباط با سازمان‌های مشاوره سیاستی ایفا می‌کند و ساختارهای جدیدی برای بهره‌برداری از این ظرفیت ایجاد می‌کند و وظیفه برقراری ارتباط و مدیریت شبکه و تضمین کیفیت ارزیابی‌های ارائه‌شده توسط سازمان‌های مشاوره سیاستی را بر عهده دارد.

ذی‌نفعان اصلی در این پیشنهاد، علاوه بر دفتر هیئت‌دولت، یک مرکز وابسته به دفتر هیئت‌دولت، نظیر معاونت راهبردی ریاست‌جمهوری است که با ایفای نقش میان‌دار شبکه در سیاست‌گذاری نقش دارد. سایر ذی‌نفعان، اندیشکده‌ها و نخبگان تخصصی به‌عنوان مجری و دستگاه‌های اجرایی و کمیسیون‌های تخصصی به‌عنوان ارزیابی‌کننده هستند. این پیشنهاد، دولت را به‌عنوان میانجی و هماهنگ‌کننده بین دستگاه‌های اجرایی و سازمان‌های مشاوره سیاستی می‌بیند. لازمه اجرای این پیشنهاد، شناسایی و عقد تفاهم‌نامه با اندیشکده‌ها و نهادهای مشاوره‌ای مرتبط است.

پیشنهاد سیاستی سوم: ایجاد پلتفرم یکپارچه‌ساز برای ارتباطات راهبردی و سیاست‌گذاری نوآورانه

این پیشنهاد بر طراحی و راه‌اندازی یک پلتفرم یکپارچه تمرکز دارد که امکان تعامل ساختاریافته و دوطرفه بین دفتر هیئت‌دولت، سازمان‌های مشاوره سیاستی، نخبگان و سایر بازیگران زیست‌بوم سیاست‌پژوهی را فراهم می‌کند. این پلتفرم به‌طور هم‌زمان نقش ارزیابی پیشنهادها و سیاستی و طرح مسائل راهبردی و بلندمدت را بر عهده دارد و می‌تواند ابزاری برای نوآوری و آینده‌نگاری در

نقش دفتر هیئت‌دولت در ارتباط با سازمان‌های مشاوره سیاستی ارائه می‌شود. این پیشنهادها، مرتبط با گزاره‌های مختلف هستند و شامل جزئیات مربوط به ذی‌نفعان کلیدی و مسئولیت‌های آن‌ها در هر مرحله از سیاست‌گذاری تا اجرا و ارزیابی هستند.

پیشنهاد سیاستی اول: بازنگری در قالب‌های ارائه پیشنهادها و تقویت ظرفیت تحلیلی دستگاه‌های اجرایی

در این پیشنهاد، دفتر هیئت‌دولت نقش هماهنگ‌کننده و ناظر بر تدوین استانداردها و تسهیل‌گر در تعامل میان دستگاه‌های اجرایی و کمیسیون‌های تخصصی را بر عهده دارد و به‌عنوان یک نهاد بازبینی و ارزیابی حرفه‌ای عمل می‌کند و تلاش دارد با بهبود فرایندهای درونی خود کیفیت پیشنهادهای دریافتی از دستگاه‌های اجرایی را ارتقا دهد.

ذی‌نفعان اصلی این پیشنهاد دفتر هیئت‌دولت، دستگاه‌های اجرایی و کمیسیون‌های تخصصی دولت هستند که دفتر هیئت‌دولت در آن نقش سیاست‌گذاری و تدوین چارچوب‌های استاندارد را بر عهده دارد؛ دستگاه‌های اجرایی نقش اجرا را بر عهده دارند و کمیسیون‌های تخصصی نقش ارزیابی را ایفا می‌کنند. این پیشنهاد در چارچوب قابلیت‌ها و وظایف موجود دفتر است و سعی دارد کیفیت عملکرد دفتر را ارتقاء دهد، بدون اینکه نیاز به منابع جدید و تغییر گسترده داشته باشد. همچنین بر بازآرایی و استفاده بهینه از ظرفیت‌های موجود تمرکز دارد. از الزامات اجرای این پیشنهاد می‌توان به مواردی مانند بازنگری صلاحیت حرفه‌ای دبیران کمیسیون‌ها و کارشناسان اشاره کرد.

پیشنهاد سیاستی دوم: ایجاد شبکه سطح‌بندی شده

سیاست‌گذاری باشد.

ذی‌نفعان اصلی، دفتر هیئت‌دولت، سازمان‌های مشاوره سیاستی، نخبگان و متخصصان، کمیته‌های علمی مستقل و دستگاه‌های اجرایی هستند. دفتر هیئت‌دولت نقش سیاست‌گذاری دارد؛ نهادهای پژوهشی و متخصصان و بخش خصوصی نقش اجرایی دارند و تمام کاربران این پلتفرم شامل نخبگان و سازمان‌های سیاستی نقش ارزیابی را بر عهده دارند. تحقق این پلتفرم مستلزم تغییرات اساسی در ساختار و عملکرد دفتر، تقویت سرمایه انسانی، تامین منابع مالی و فنی و اصلاح رویکردها و فرهنگ سازمانی است و نقش دفتر در هماهنگی سیاست‌های کلان دولت را به‌طور قابل توجهی تقویت می‌کند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

تمامی اصول اخلاقی در پژوهش این مقاله رعایت شده‌اند.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی ندارد.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

منابع

منابع فارسی

محمد. (۱۴۰۳). ارائه چارچوبی برای ارتقای هماهنگی میان شوراها، ادارات و هیأت وزیران در ایران. مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، در نوبت انتشار.

doi: 10.22034/sspp.2024.2033661.3671

نوروزی، عفت و طباطبائی، سید حبیب الله. (۱۳۹۴). سازمان‌های میانجی: تعاریف، انواع و کارکردها. رهیافت، ۲۵ (۶۰)، ۱-۱۶.

اصلاتی، فیروز و سهرابلو، علی. (۱۳۹۴). کارکردهای نهاد شورا در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه مطالعات حقوق عمومی دانشگاه تهران، ۳۴۵ (۳)، ۴۰۵-۴۲۷.

doi: 10.22059/jplsq.2015.55795

آیین‌نامه داخلی دولت. (۱۴۰۲). آئین نامه داخلی هیأت دولت مصوب ۱۳۶۸/۹/۸ با اصلاحات و الحاقات بعدی. بازیابی شده از <https://president.ir/fa/consolidated-internal>

برنامه هفتم پیشرفت. (۱۴۰۳). قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۳-۱۴۰۷) مصوب ۱۴۰۳/۴/۱۸ مجلس شورای اسلامی.

خواجه نائینی، علی، نریمانی، میثم، صاحبکار، محمد و لطفی، امیر. (۱۴۰۳). بررسی تطبیقی نقش و کارکرد دفاتر هیئت دولت در کشورهای مختلف. فصلنامه تحقیقات حقوقی، ۲۷ (۳)، ۱۵۷-۱۷۸.

doi: 10.48308/jlr.2024.234551.2665

سلیم، نریمانی، بادامچی، جهرمی، ب. (۲۰۲۴). ارائه الگوی سیاستی به منظور ارتقای انسجام نظام تصمیم‌گیری در هیأت وزیران مطالعه موردی: دفتر هیأت دولت. مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، ۱۴ (۵۱)، ۵۱-۵۱.

عامری گلستان، متین، واعظی، رضا، الوانی، سیدمهدی و باقری، علی. (۱۴۰۲). حکمرانی همکارانه، راهکاری برای حل مسئله آب در ایران: شناسایی مؤلفه‌ها و تدوین چارچوب. مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، ۱۳ (۴۸)، ۲-۳.

doi: 10.22034/sspp.2023.2010585.3479

عباسی، طیبیه، قلی پور، رحمت ا ... و هادی، مهدی. (۱۳۹۷). شناسایی عوامل تسهیل‌کننده شواهدمحور کردن فرایند خط‌مشی‌گذاری در حوزه علوم، تحقیقات و فناوری. مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، ۸ (۲۶)، ۶۵-۸۴.

عبدالحسین زاده، محمد، (۱۳۹۹). نظام شورایی و شوراها، عالی در نظام حکمرانی، نشریه تحول اداری، ۱۸ (۶۱)، ۸-۱۷. [لینک]

نریمانی، میثم، خواجه نائینی، علی و صاحبکار خراسانی، سید

References

- Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of public administration research and theory*, 18(4), 543-571.
- Ansell, C., & Torfing, J. (2016). Introduction: theories of governance. In *Handbook on theories of governance* (pp. 1-18): Edward Elgar Publishing.
- Arnaboldi, M. (2013). Consultant-researchers in public sector transformation: An evolving role. *Financial Accountability & Management*, 29(2), 140-160.
- Bell, E., & Scott, T. A. (2020). Common institutional design, divergent results: A comparative case study of collaborative governance platforms for regional water planning. *Environmental Science & Policy*, 111, 63-73.
- Bherer, L., Dufour, P., & Montambeault, F. (2016). The participatory democracy turn: an introduction. In (Vol. 12, pp. 225-230): Taylor & Francis.
- Commission, S. S. (2016). Open government partnership New Zealand: national action plan 2016-18.
- Emerson, K., Nabatchi, T., & Balogh, S. (2012). An integrative framework for collaborative governance. *Journal of public administration research and theory*, 22(1), 1-29.
- Gabriel, R., & Paulus, T. (2015). Committees and controversy: Consultants in the construction of education policy. *Educational Policy*, 29(7), 984-1011.
- Gash, A. (2022). Collaborative governance. In *Handbook on theories of governance* (pp. 497-509): Edward Elgar Publishing.
- GOV.UK. (2018a). Future policy network.
- GOV.UK. (2018b). The What Works Network Five Years On.
- Gunter, H. M., Hall, D., & Mills, C. (2019). Consultants, consultancy and consultocracy in education policymaking in England. *Policy Actors*, 52-73.
- Kothari, A., MacLean, L., Edwards, N., & Hobbs, A. (2011). Indicators at the interface: managing policymaker-researcher collaboration. *Knowledge Management Research & Practice*, 9(3), 203-214.
- Levin, L. (2023). Contracting out public participation to external consultants: Observations on epistemic justice. *Public Administration Review*, 83(1), 92-102.
- Nabatchi, T., & Emerson, K. (2021). Implementation in collaboration governance. In *Handbook of collaborative public management* (pp. 402-420): Edward Elgar Publishing.
- Neal, J. W., Neal, Z. P., & Brutzman, B. (2022). Defining brokers, intermediaries, and boundary spanners: a systematic review. *Evidence & Policy*, 18(1), 7-24.
- Oliver, K., Lorenc, T., & Innvaer, S. (2014). New directions in evidence-based policy research: a critical analysis of the literature. *Health research policy and systems*, 12, 1-11.
- Pawłowska, A., & Radzik-Maruszak, K. (2021). Social Councils—Responsible Actors in Collaborative Local Governance or Silent Information-Providers? Empirical Evidence from Selected Cities. *Studia Regionalne i Lokalne*(1 (83)), 19-36.
- Potts, R., Vella, K., Dale, A., & Sipe, N. (2016). Exploring the usefulness of structural-functional approaches to analyse governance of planning systems. *Planning theory*, 15(2), 162-189.
- Ryfe, D. M. (2005). Does deliberative democracy work? *Annu. Rev. Polit. Sci.*, 8(1), 49-71.

- Speer, J. (2012). Participatory governance reform: A good strategy for increasing government responsiveness and improving public services? *World development*, 40(12), 2379-2398.
- Torring, J. (2012). *Interactive governance: Advancing the paradigm*: Oxford University Press, USA.
- Tseng, Y.-S. (2022). Algorithmic empowerment: A comparative ethnography of two open-source algorithmic platforms—Decide Madrid and vTaiwan. *Big Data & Society*, 9(2), 20539517221123505.
- Voets, J., Brandsen, T., Koliba, C., & Verschuere, B. (2021). Collaborative governance. In *Oxford research encyclopedia of politics*: Oxford University Press.
- Weiland, C., Sachs, J., McCormick, M., Hsueh, J., & Snow, C. (2021). Fast-response research to answer practice and policy questions. *The Future of Children*, 31(1), 75-96.
- Zhang, J., Fedder, B., Wang, D., & Jennerjahn, T. C. (2022). A knowledge exchange framework to connect research, policy, and practice, developed through the example of the Chinese island of Hainan. *Environmental Science & Policy*, 136, 530-541.